

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Ekologické daně jako nástroj environmentální politiky státu

**The environmental taxes as an instrument of state environmental
policy**

Marika Planetová

Plzeň 2017

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marika PLANETOVÁ**
Osobní číslo: **K13B0087P**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Ekologické daně jako nástroj environmentální politiky státu**
Zadávající katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Popište daňovou soustavu ČR.
2. Charakterizujte ekologické daně v ČR.
3. Představte zvolený podnik.
4. Analyzujte vliv ekologických daní na podnikové hospodaření.
5. Formulujte závěry a doporučení.

Rozsah grafických prací: **neuveden**
Rozsah kvalifikační práce: **40 - 60 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

- **KUBÁTOVÁ, Květa.** *Daňová teorie: úvod do problematiky. 2. aktualiz. vyd.* Praha: ASPI, 2009. 120 s. ISBN 978-80-7357-423-9
- **NĚMCOVÁ, Petra; KOTECKÝ, Vojtěch.** *Ekologická daňová reforma: impuls pro modernizaci ekonomiky.* Brno: Hnutí Duha, 2008. 40 s. ISBN 978-80-86834-25-2
- **SVÁTKOVÁ, Slavomíra.** *Spotřební a ekologické daně v České republice.* Praha: Wolters Kluwer. 2009. 300 s. ISBN 978-80-7357-443-7
- **TOŠOVSKÁ, Eva, a kol.** *Makroekonomické souvislosti ochrany životního prostředí.* Praha: C. H. Beck, 2010. 196 s. ISBN: 978-80-7400-308-0
- **ŠIROKÝ, Jan.** *Daňová teorie s praktickou aplikací. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN: 978-80-7400-005-8

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Zdeněk Hruška, Ph.D.**
Katedra financí a účetnictví

Datum zadání bakalářské práce: **23. října 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **25. dubna 2016**

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Prof. Ing. Lilia Dvořáková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 23. října 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Ekologické daně jako nástroj environmentální politiky státu“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni dne

.....
podpis autora

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala panu Ing. Zdeňku Hruškovi, Ph.D. za jeho ochotu, cenné rady a připomínky při zpracování mé bakalářské práce a rovněž za poskytnutí užitečné literatury. Zároveň děkuji zaměstnancům firmy DAIHO (CZECH) s.r.o. za věnovaný čas a poskytnutí zásadních informací pro tuto práci.

Obsah

Úvod.....	7
1. Úvod do daňové problematiky.....	9
1.1 Definice daně	9
1.2 Funkce daní	10
1.3 Náležitosti daní.....	11
1.4 Způsob výběru daně	13
1.5 Způsob placení daně.....	13
1.6 Daňový systém v ČR.....	13
1.6.1 Charakteristika přímých daní.....	15
1.6.2 Charakteristika nepřímých daní	15
1.6.3 Ostatní daňové příjmy.....	17
2 Teoretická východiska ekologického zdanění	18
2.1 Historické pozadí ekologického zdanění	18
2.2 Vznik ekologického zdanění	18
2.2.1 Ekologická daňová reforma v ČR.....	19
2.3 Environmentální politika ČR	21
2.4 Teorie ekologických daní	22
2.5 Definice ekologických daní.....	23
2.6 Klasifikace daní s ekologickými aspekty	24
3 Ekologické daně v ČR a jejich náležitosti	26
3.1 Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů.....	27
3.2 Daň z pevných paliv	29
3.3 Daň z elektřiny	30
3.4 Ekologické daně a národní hospodářství.....	32
4 Vliv ekologických daní na podnikatelské subjekty	34
4.1 Představení analyzovaného podniku	34
4.2 Přístup společnosti k environmentální politice	34
4.2.1 Odpadová politika.....	35
4.2.2 Emise do ovzduší.....	36
4.3 Spotřeba energií společnosti.....	36
5 Ekologické daně a jejich vliv na domácnosti.....	40

5.1	Výzkum	41
5.2	Vyhodnocení dotazníkového šetření	47
	Závěr	50
	Seznam použitých zkratek	52
	Seznam obrázků.....	53
	Seznam tabulek	54
	Seznam použitých zdrojů.....	55
	Seznam příloh	59

Úvod

Téma ochrany životního prostředí se dostalo do středu pozornosti států a veřejnosti již od počátku šedesátých let. S pojmem životní prostředí si většina spojí slovo znečištění, a to oprávněně. Z důvodu nadměrného znečištění postupem času toto téma začalo nabývat na významu a dospělo se k názoru, že životní prostředí je záležitost, která nesmí být ponechána v rukou jen soukromým subjektům a jejich individuální zodpovědnosti, ale že je nutné tuto záležitost přesunout i do zájmu státu a spolupodílet se tak na jeho ochraně. Tato skutečnost zapříčinila vznik výborů a ministerstev, kteří se touto problematikou začaly podrobněji zabývat a tvořit legislativu. Existuje mnoho směrů ekonomického myšlení, zabývající se jak důvody znečištění, tak i samotnými opatřeními, jak tomuto problému předejít. Tyto směry jsou však velice často v rozporu s názory, a to i v otázce, zda je nutné nějaké opatření v rámci ochrany životního prostředí vůbec realizovat.

Stát k ochraně životního prostředí používá negativní či pozitivní nástroje, aby předešel nadměrnému znečišťování ze strany podniků i domácností a zároveň se snaží o jejich motivaci vedoucí k ekologicky šetrnému chování. Do pozitivních nástrojů spadají například dotace či subvence, daňové úlevy atd. Za negativní nástroj lze považovat ekologické daně, které mají vliv na chování domácností jejichž výdaje jsou díky zavedení těchto daní vyšší. České republice vznikla k 1. lednu 2008 povinnost v souladu s podmínkami členství Evropské unie tyto daně zavést. Jedná se konkrétně o daň z elektřiny, zemního plynu a z pevných paliv. Ekologické daně byly zapracovány do zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů a došlo tak k transponování Směrnice Rady 2003/96/ES, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny.

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku ekologických daní v České republice, a to od úplného počátku jejich historického vývoje, tzn. ekologickou daňovou reformou a jejich následnou implementací do daňové soustavy ČR. Praktická část bakalářské práce se zabývá konečným dopadem zavedení ekologických daní na podnikatelské subjekty a domácnosti. První kapitola charakterizuje daňovou problematiku, její základní atributy a daňový systém České republiky. Tato kapitola by měla pomoci ke snadnějšímu pochopení celkové problematiky ekologických daní. Druhá kapitola se věnuje historickému pozadí ekologických daní, ekologickou daňovou

reformou, která následně vedla k implementaci těchto daní, jejich definicemi a vymezením základních pojmů s nimi úzce souvisejícími. Stručně také provádí deskripci environmentální politiky a jejích nástrojů k realizaci opatření vedoucí k ochraně životního prostředí. Třetí kapitola pak charakterizuje veškeré zpoplatnění související s ochranou životního prostředí a dále vymezuje jednotlivé náležitosti ekologických daní, tedy náležitosti daně ze zemního plynu, daně z pevných paliv a daně z elektřiny. Kapitola je zakončena nastíněním dopadu zavedení ekologických daní na státní rozpočet České republiky. Cílem čtvrté kapitoly je analyzovat dopad zavedení ekologických daní na podnikatelské subjekty. Pro analýzu konkrétního subjektu byla zvolena společnost DAIHO (CZECH) s.r.o. se sídlem v Plzni. Analýza byla prováděna na základě poskytnutých informací od zaměstnanců tohoto podniku, z interních dokumentů a z veřejně dostupných výročních zpráv. Kapitola dále zkoumá celkový přístup společnosti k environmentální politice, obsahuje vyhodnocení vlivu ekologických daní na tento subjekt a následné návrhy na nová opatření vedoucích ke snížení znečišťování životního prostředí. Pátá kapitola pak posuzuje vliv implementace ekologických daní na domácnosti i přes to, že se jejich zavedení netýká v takové míře jako podnikatelských subjektů. Tento výzkum byl prováděn prostřednictvím dotazníkového šetření, realizovaného jak pomocí internetu, tak i dotazováním v terénu. Dotazníkové šetření zkoumá informovanost o zavedení ekologického zdanění, motivaci k úsporám a šetrnějšímu ekologickému chování, aktivní kroky domácností vedoucí k ochraně životního prostředí a predikci budoucího vývoje tohoto zdanění. Kapitola obsahuje vyhodnocení celého výzkumu a je ukončena příkladem konkrétní domácnosti, přecházející na úspornější opatření a výčet jejich celkových výdajů.

Práce obsahuje literární rešerši, jejíž data jsou získány z monografických publikací, internetových zdrojů a publikací z vědeckých odborných časopisů. Informace byly rovněž čerpány z platných právních předpisů a z údajů Českého statistického úřadu. Praktická část práce pak využívá informace ze zdrojů analyzovaného podniku, tzn. z interních dokumentů a výročních zpráv.

1. Úvod do daňové problematiky

První kapitola je věnována obecné definici daní a jejich atributům. Následující podkapitoly se zabírají jejich funkcemi, tříděním, stanoveným náležitostem, způsobům výběru a způsobům plateb. Závěr kapitoly charakterizuje celkový daňový systém v České republice (dále jen ČR). Tato kapitola je tedy důležitá z hlediska pochopení celkové problematiky.

Jak uvádí Široký: „Úloha daní v ekonomice je v nejobecnějším pohledu zřejmá: mají zajistit příjmy do veřejných rozpočtů. Pokud bude existovat jakýkoliv stát, bude potřebovat ke svému fungování určité finanční prostředky. Vláda však nevybírání daně jen na financování svých výdajů, ale také pro realizaci základních funkcí veřejných financí: alokační, (re)distribuční a stabilizační.“ [11, str. 1]

1.1 Definice daně

Daně jsou rozhodným příjmem celé soustavy veřejných rozpočtů. Prostředky získané výběrem daní jsou používány na zabezpečení chodu státu, státní správy a veřejného sektoru¹. Následující schéma vykresluje veškeré atributy daně. [6]

Obrázek 1: Atributy daně

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [6]

¹ Významná část národního hospodářství, jehož smyslem je poskytování veřejných služeb. Finanční prostředky získává z veřejných rozpočtů, které se naplňují prostřednictvím daní.

Autoři v odborné literatuře daně definují jako **povinnou, nenávratnou, zákonem předem stanovenou** platbu **plynoucí do veřejných rozpočtů**. Je to platba zpravidla **neúčelová a neekvivalentní**. Jedná se vlastně o určitý transfer² finančních prostředků od soukromého k veřejnému sektoru. [6, 11]

Nenávratnost daní znamená, že zaplacenou daň již nikdy nelze požadovat zpět (vrácení části daně je možné jen v případě přeplatku na dani). Neekvivalentnost daní značí, že pro poplatníka neexistuje nárok na adekvátní protihodnotu za daň, kterou zaplatil. Neúčelovost znamená, že se daň stává součástí celkových příjmů veřejného rozpočtu, ze kterého budou financovány různé veřejné potřeby. Plátce tak nemá možnost ovlivnit, kam tyto daně poplynou. [6]

Daň se platí v pravidelných nebo v nepravidelných časových intervalech. Nepravidelně se platí se pouze za určitých okolností (např. nabytím nemovitosti). Pro daně je typické nedobrovolné placení. [6, 11]

1.2 Funkce daní

Od daní se požaduje mnohem více než jen plnit veřejné rozpočty. Daně jsou totiž nástrojem hospodářské politiky státu, prostřednictvím kterých je možno působit na mikroekonomickou a makroekonomickou oblast národního hospodářství. Funkce daní velice často působí současně a vzájemně se ovlivňují. Úloha zdanění vyplývá z funkcí veřejného sektoru. [1, 12]

- **Funkce alokační** se zabývá problematikou optimálního rozdělování vládních výdajů mezi soukromý a veřejný sektor. Tato funkce je uplatňována za předpokladu, že na některých specifických trzích efektivnost tržních mechanismů selhává. K příčinám tržních selhání se řadí zejména vznik externalit, vznik monopolu, existence veřejných statků atd. Prostřednictvím této funkce se dávají prostředky tam, kde je to potřeba. [12]

- **Funkce redistribuční** je vhodným nástrojem pro zmírnění rozdílů v důchodech jednotlivých subjektů. Uplatňuje se na základě konstatování lidí, kteří tvrdí, že rozdělení důchodů a bohatství vzniklých fungováním trhu není spravedlivé. Daně se tak vybírají ve větší míře od bohatších, a naopak v nižší míře od chudších. Tento proces umožňuje státu zvyšovat příjmy chudším i prostřednictvím transferů. Tím pádem tato funkce napomáhá k tvorbě střední třídy. [6, 12]

² Jednostranný pohyb zboží, služby, peněz apod. od jednoho subjektu ke druhému.

- **Funkce stabilizační** přispívá ke zmírňování cyklických výkyvů v ekonomice. V období konjunktury, kdy důchody i spotřeba rychle rostou, daně odčerpávají do rozpočtů větší díl a zároveň tvoří rezervu na „horší časy“ a v období stagnace napomáhají ekonomice znovu nastartovat tím, že odčerpávají do veřejných rozpočtů díl menší. [1, 12]
- **Funkce fiskální** je označována jako nejdůležitější funkce daní. Jedná se o primární funkci a rozumí se jí schopnost naplnit veřejný rozpočet, z nichž jsou pak financovány veřejné výdaje. Tato funkce je zároveň také nejstarší funkcí a je součástí každé z předchozích funkcí. [6, 12]

1.3 Náležitosti daní

U každé daně jsou zákonem vymezené náležitosti. Mezi neopomenutelné náležitosti daní patří zdaňovací období, subjekt, tj. poplatník a plátce, předmět daně, co není předmětem daně, způsob výpočtu základu daně, sazbu daně, u některých daní nezdanitelné minimum, osvobození od placení daně, slevy na dani, lhůty a způsob placení daně. [6]

Zdaňovací období je doba, za kterou se daňová povinnost vypočítává a je pravidelně odváděna prostřednictvím správce daně. [6]

Poplatníkem daně je označována osoba, jejíž příjmy, majetek nebo úkony jsou přímo podrobeny dani. U přímých daní je poplatník ve většině případů zároveň plátcem daně. Plátce daně je osoba, která je povinna daň vypočítat, vybrat a odvést. Je tomu tak zejména v případě spotřebních daní. [6, 16]

Předmět daně vymezuje, na co je daň uvalena a přesně tak určuje rozsah objektu zdanění. Předmětem může být příjem, majetek, spotřeba výrobků a služeb. [8]

Vynětí z předmětu daně naopak vymezuje to, co předmětem daně není, a tak nepodléhá zdanění. Pokud je tedy něco vyňato z předmětu daně, resp. není-li to předmětem daně, není to možné zdanit podle předmětného zákona. Např. předmětem daně z příjmů fyzických osob není příjem půjčky či úvěru apod. [12]

Základ daně je vyjádřený v měřitelných jednotkách tzn. ve fyzikálních jednotkách (např. kus, m², t, hl apod.), nebo v peněžních jednotkách. Vyjádření ve fyzikálních jednotkách se objevuje například u spotřebních daní, kde základem daně může být

množství piva vyjádřené v hektolitrech. U daně z nemovitosti je za základ daně považována výměra v m². [7, 12]

Sazba daně se dělí na jednotnou nebo diferencovanou, a to pevnou nebo procentní. Jednotná sazba daně je taková sazba, která je pro všechny typy a druhy předmětu daně daně stejná. Výše diferencované sazby daně se liší podle druhu předmětu daně a podle jeho kvality. Typickou diferencovanou daní je daň z přidané hodnoty. [7, 12]

Osvobození od daně se vztahuje na takovou část daně, ze které se daň nevybírání, resp. kterou daňový subjekt není povinen zahrnout do základu daně. Osvobození se často váže na splnění v daňovém zákoně stanovených podmínek, popř. má určité horní limity, jejichž převis už musí být zdaněn. [7, 12]

Nezdanitelné minimum omezuje neefektivní výběry velmi malých výší daně. Například je-li daň z příjmů fyzických osob za zdaňovací období nižší než 200 Kč, nevyměřuje se. [12]

Slevy na dani snižují již vypočtenou daň. Sleva na dani může být absolutní, kde je sleva stanovena pevnou částkou. Příkladem může být sleva na dani z příjmu na zaměstnance se zdravotním postižením. Dále může být také relativní, kde sleva snižuje daň o díl, který je obvykle vyjádřený procentem. [7]

Odborné publikace zabývající se daňovou problematikou rozdělují daně dle několika parametrů. Kubátová například dělí daně dle subjektu daně, podle vazby na důchod (příjem) poplatníka daně, podle předmětu (objektu), podle použité sazby daně, podle vztahu mezi velikostí daně a velikostí základu daně a podle daňového určení. Následně dělí daně na základě ovlivňování ekonomického chování daňových subjektů. Tyto daně jsou nazývány **distorzni a nedistorzni**. Dále je zohledňováno také třídění podle toho, jestli je výnos ovlivňován či neovlivňován fázemi hospodářského cyklu. Tyto daně se dělí na **indukované a neindukované**. [5, 6]

Důležité třídění daní se týká statistického zpracování údajů o příjmech veřejných rozpočtů, které provádějí různé národní či mezinárodní instituce. Nejvýznamnější jsou klasifikace daní Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj ³ (dále jen OECD z angl. Organisation for Economic Co-operation and Development) nebo

³ Mezivládní organizace, která vznikla v roce 1961 v Paříži transformací Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC). Mezi její hlavní cíle patří zvyšování úrovně členských zemí, za předpokladu finanční stability, a tím i rozvoj světové ekonomiky, zdravý hospodářský růst a rozvoj světového obchodu.

Mezinárodního měnového fondu, které slouží pro účely sestavení státních rozpočtů. Klasifikace daní OECD rozděluje daně podle předmětu zdanění, podle subjektu a podle účelu do šesti hlavních skupin a dalších podskupin. Tyto skupiny jsou číselně rozděleny v rozmezí 1000-6000. Podrobnou klasifikace lze nalézt v příloze A. Tato klasifikace slouží hlavně pro porovnání daňových charakteristik různých zemí, ale neshoduje se plně s ekonomickými hledisky. [1, 5, 12]

1.4 Způsob výběru daně

Pravidla pro výběr daní musí zabezpečit dostatečně plynulý tok příjmů veřejných rozpočtů, ale neměla by příliš omezovat daňové subjekty. Výběr daní se provádí prostřednictvím zákonem určené povinnosti daňového subjektu vypočítat si výši daně. Daňový subjekt je povinen sdělit správci daně skutečnosti nutné pro vyměření daně, zpravidla pomocí předepsaných formulářů – daňových přiznání v termínu stanoveném daňovým zákonem. Kromě toho je povinen odvést daň předepsaným způsobem a v termínu stanoveném daňovým zákonem. Lhůty pro odvod daně se nazývají lhůtami splatnosti. [12]

Daňové přiznání se podává za každé zdaňovací období. Vyšší výběry daní jsou realizovány formou postupného částečného plnění. U daní běžných, tj. zejména u daní z příjmů, se daňovým subjektům obvykle určí povinnosti již v průběhu zdaňovacího období odvádět zálohy na daň. Nesplnění povinnosti podání daňového přiznání je v souladu s podmínkami zákona sankcionováno. [12]

1.5 Způsob placení daně

Daně mohou být placeny jednorázově, kdy je celá částka placena najednou. Tento způsob platby je využíván např. u spotřebních daní. Termín placení je zde zákonem daný. Dále mohou být daně placeny prostřednictvím záloh s následným vyrovnáním daňové povinnosti po skončení zdaňovacího období (daň z příjmů), nebo splátkami již vyměřené daně (v ČR v některých případech u daně z nemovitosti). [4, 12]

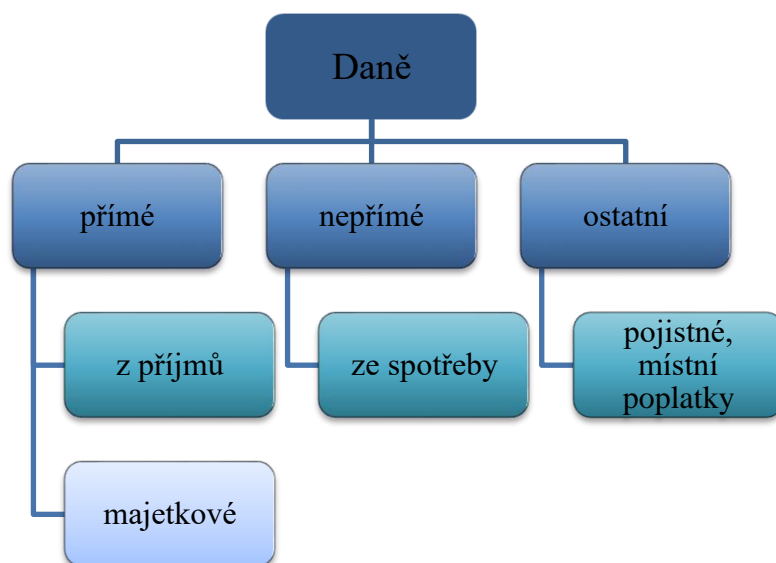
1.6 Daňový systém v ČR

Jak Vančurová ve své publikaci uvádí: „*Daňový systém je souhrn všech daní, které se na daném území, zpravidla státním, vybírají.*“ [12 str. 43] Tento systém zabezpečuje plnění jednotlivých funkcí daní, neboť každá daň v daňové soustavě zajišťuje splnění požadavků na daňovou soustavě jiným způsobem. [4]

Nutno říci, že daňové systémy všech vyspělých zemí se postupně vyvíjely až do dnešní doby. V minulosti byl velký význam přikládán majetkovým daním (daně z pozemků a usedlostí). Tento význam byl ovšem postupem času snižován a tyto daně byly rozpočtově nahrazovány zdaněním spotřeby a zdaněním příjmu. Spotřeba se nejčastěji zdaňuje pomocí všeobecných spotřebních daní, majetek je zdaňován každoročně a průběžně (daň z nemovitých věcí). Příjmy zdaňují daně z příjmu fyzických a právnických osob a zákonné pojistné na sociální pojištění. Příspěvky na sociální zabezpečení⁴ však nesplňují všechny podmínky pro zařazení do kategorie daní. Mezi shodné prvky s daněmi patří povinnost platit je (výše příspěvku se odvíjí od výše příjmu) a to, že jsou zákonem určené. [1, 8, 6]

Mezi kvantitativně nejvýznamnější veřejné příjmy patří pochopitelně daně, ale nejsou jediným prostředkem plynoucím do veřejných rozpočtů. Dalšími veřejnými příjmy jsou poplatky⁵, místní poplatky⁶, povinné příspěvky do státních fondů a úvěrové příjmy. Na obrázku 2 lze pozorovat schéma daňového systému v ČR. [12]

Obrázek 2: Daňový systém ČR

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [3]

⁴ Do příspěvků na sociální zabezpečení v ČR patří příspěvky na nemocenské pojištění, důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti.

⁵ Platba za služby poskytované veřejným sektorem a subjekt za něj dostává nějakou konkrétní protihodnotu.

⁶ I přes název poplatky se jedná o daně ukládané na místní úrovni.

1.6.1 Charakteristika přímých daní

Přímé daně jsou adresné – je znám čí předmět daně, je dani podroben. Přímé daně zdaňují příjem nebo majetek poplatníka a pro jejich platbu není nutný prostředník, poplatník je tedy platí přímo. Tyto daně mohou tedy cílit na určitou skupinu obyvatelstva, kdy tato skupina může být zvýhodněna, anebo naopak znevýhodněna (kuřáci platí spotřební daň z tabákových výrobků). Díky adresnosti lépe vyhovují daňové spravedlnosti, tedy schopnosti co nejlépe se přizpůsobit platebním možnostem jednotlivých občanů. [3]

- **daně z příjmů:**
 - daň z příjmů fyzických osob
 - daň z příjmů právnických osob
- **daně majetkové:**
 - daně z nemovitých věcí⁷
 - daň z pozemků
 - daň ze staveb
 - daň z nabytí nemovitých věcí⁸
 - daň silniční

Nejmladšími daněmi využívaných v daňových soustavách jsou daně z příjmů neboli důchodové daně, které tvoří podstatnou část rozpočtových příjmů ve většině zemí. Zdaňovány jsou různé druhy příjmů a to například: mzda, renta, zisk, výnosy z kapitálu atd.). Plynou především do státního rozpočtu, do rozpočtu krajů a obcí. [8, 13]

Nejdéle využívaným typem daní jsou majetkové daně. Jde sice o doplňkový daňový příjem rozpočtů obcí, jelikož je zastíněn příjmem z důchodových daní, ale i přesto mají tyto daně nezastupitelný význam. Jejich výnos je totiž dlouhodobě stabilní, a tak lze říci, že daňové systémy dotvářejí. Jsou příjmem rozpočtů obcí. Daň silniční je rovněž příjmem Státního fondu dopravní infrastruktury. [8, 12]

1.6.2 Charakteristika nepřímých daní

Nepřímé daně jsou součástí ceny zboží neboli zdaněním prodeje zboží. Tyto daně vybírá a odvádí plátce finančnímu úřadu, poplatník tedy nemusí podávat žádné daňové

⁷ Daň z nemovitých věcí, dříve známá jako daň z nemovitosti, vstoupila v platnost 1. 1. 2014. Upravuje ji zákon č. 338/2013 Sb.

⁸ Norma k dani z nabytí z nemovitých věcí byla přijata Senátem ve formě zákonného opatření č. 340/2013 Sb. a vstoupila v platnost 1. 1. 2014. Nahradila daň z převodu nemovitostí.

přiznání. Nepřímé daně jsou vzhledem k objemu prostředků do státního rozpočtu významnou položkou. [8]

- **univerzální**
 - daň z přidané hodnoty
- **selektivní**
 - daně spotřební
 - daň z uhlovodíkových paliv a maziv
 - daň z alkoholu
 - daň z piva
 - daň z vína
 - daň z lihu a lihovin
 - daň z cigaret a tabákových výrobků
 - cla
 - ekologické daně

V daňových soustavách podléhá určitá skupina výrobků všeobecné spotřební dani a navíc tato skupina může podléhat i spotřební dani specifické. V moderních soustavách jsou zachovány specifické spotřební daně (akcízy) u zboží s málo elastickou poptávkou⁹ a u zboží, které je pro někoho nezbytné (alkohol, tabákové výrobky atd.). U těchto výrobků je tedy vyšší daňové zatížení. Spotřební daně jsou státem zaváděny z důvodu regulace ceny určitých komodit, nebo z důvodu zvýšení státního rozpočtu. Také mohou sloužit jako prostředek, který ovlivňuje poptávku po škodlivém zboží. Plátcem spotřebních daní jsou provozovatelé daňových skladů¹⁰ a správu spotřebních daní vykonává celní úřad. [8, 11]

Daň z přidané hodnoty, nazývána jako univerzální daň, je sice náročná na výpočet, ale její výnos je poměrně stabilní. Podléhá jí dodání zboží, poskytování služeb, dovoz zboží ze zahraničí aj. Je podstatným příjmem státního rozpočtu, rozpočtu krajů a obcí a rozpočtu Evropské unie (dále jen EU). [3]

Clo je definováno jako povinná platba spojená s přechodem zboží přes celní hranice. Stát ho používá jako tzv. ochranný prostředek svého vnitřního trhu před zbožím z okolních zemí. Avšak význam cel v souvislosti s odstraňováním překážek pro volný

⁹ Dojde-li k růstu ceny, poptávka téměř nereaguje.

¹⁰ Objekt, kde se výrobky vyrábějí, skladují, zpracovávají, přijímají nebo odesílají.

pohyb zboží v mezinárodním měřítku postupně klesá. [3]

V rámci vstupu a plnění členských podmínek ČR do EU, byly v roce 2008 zavedeny ekologické daně, konkrétně daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, daň z elektřiny a daň z pevných paliv. Podrobněji se této problematice věnují všechny následující kapitoly popisující jejich historický vznik, definici, náležitosti, implementaci do daňové soustavy a následný dopad a vliv na subjekty ČR. [3, 13]

1.6.3 Ostatní daňové příjmy

Nejvydatnějším příjmem (40 %) veřejných rozpočtů je pojistné sociálního pojištění. Pod tímto pojmem si lze představit pojistné na důchodové pojištění, sloužící k financování starobních, invalidních a pozůstalostních důchodů, veřejné zdravotní pojištění, financující zdravotní služby a pojistné z nemocenského, ze kterého jsou vypláceny nemocenské dávky. Při analýze jednotlivých částí je zřejmé, že zcela nesplňují veškeré atributy daně (viz 1. kapitola). Například pojistné na důchodové pojištění se může být označeno za ekvivalentní, protože v sobě skrývá určitou míru zásluhovosti, tzn. výše plateb se odvíjí dle výše odvedeného pojistného. Za pojištěnce lze považovat jen toho, kdo má trvalý pobyt na území ČR. [1, 3]

Důležitým pojmem v oblasti daňové problematiky je bezesporu **daňová kvóta**. Jedná se o ukazatel, kterým se rozumí podíl daní na hrubém domácím produktu (tzn. peněžní hodnoty finální produkce za kalendářní rok), sloužící k mezinárodnímu srovnávání. Daňová kvóta je rozdělena na jednoduchou kvótu, obsahující jen daně v právním slova smyslu a na složenou kvótu, obsahující kromě daní i další povinné odvody ekonomického charakteru (tzn. cla a povinného pojistného na sociální a zdravotní pojištění včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti). Jednoduchá daňová kvóta se v poslední letech v ČR pohybuje kolem 25 % a řadí se tak k jedné z nejnižších na světě z důvodu malé progresse daně z příjmu fyzických osob a velmi nízkému zdanění majetku. Tato kvóta však příliš o ničem nevyovídá, větší vyovídací schopnost má daňová kvóta složená. Ta se pohybuje v ČR kolem hodnoty 34,5 %. [5, 12]

Jako další je třeba zmínit pojem **daňový mix (daňová struktura)**. Tento pojem vyjadřuje podíl nejsilnějších daní na celkovém příjmu a celkové zastoupení daní v soustavě. Daňový mix je ve sledovaném období téměř neměnný. [12]

2 Teoretická východiska ekologického zdanění

Následující kapitola se zabývá stručným popisem historických faktů souvisejících se zavedením ekologických daní jak v ČR, tak i v celé EU. Dále definuje pojem ekologické daně, věnuje se jejich klasifikaci a rozebírá jednotlivé ekologické daně zavedené v ČR a jejich zákonem dané náležitosti. Kapitola je zakončena stručnou charakteristikou environmentální politiky.

2.1 Historické pozadí ekologického zdanění

Při studiu současného vývoje daňové teorie a politiky je možné zřetelně vidět snahu o zvýšení důrazu na ekologické zdanění. Už na konci sedmdesátých let se začalo s větším zájmem diskutovat o tématu ekologické daně. Důvodem byla stále intenzivnější a ostřejší vnímání znečišťování životního prostředí ze strany voličů a především stále častěji objevující se ekologické problémy, jako jsou kyselé deště nebo znečišťování moří a oceánů a celkově znečišťování ovzduší. Nutno podotknout, že řada daní v současnosti působí kontraproduktivně. Většina zdaňuje pozitiva jako je majetek, zisk, pracovní úsilí. Ovšem zdanění znečištění a spotřeby přírodních zdrojů je značně nedostatečné. [6, 7, 10]

V druhé polovině osmdesátých let se objevil vážnější ekologické problém, a to ubývání ozónové vrstvy a možné globální oteplování Země způsobené spalováním fosilních paliv (tzv. skleníkový efekt). Zprvu byly využívány neekonomické nástroje regulace znečišťování (regulace, nařízení apod.), poté ale byly upřednostněny nástroje ekonomické. Za velice důležitý krok mnoho států (a komise EU) prosazovalo zdanění oxidu uhlíku. [6, 10]

2.2 Vznik ekologického zdanění

Hlavní událost, která dostala ekologické zdanění v ČR do centra pozornosti, byl vstup země do EU. V roce 2004 bylo zavedeno nejen vyšší zdanění energetických produktů, ale pozornost byla věnována i na nové komodity jako předměty zdanění, např. elektrika, uhlí, aj. (podrobněji v podkapitole Ekologická daňová reforma). Tyto skutečnosti zavedla nová směrnice ve Společenství, tzv. „Směrnice 2003/96/ES (dále jen směrnice), kterou se mění rámcová struktura předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny“. Směrnice byla jednomyslně přijata Evropskou radou a Evropským parlamentem 27. října roku 2003 a v platnost vstoupila 1. ledna roku

2004. Členské státy tak měly povinnost tuto směrnici implementovat do svého národního právního řádu ve stanovené lhůtě. Důležitým cílem směrnice bylo harmonizovat výši spotřebních daní u energetických produktů a elektřiny v rámci EU. Členské státy tak byly zavázány zavést minimální sazby spotřebních daní pro energetické produkty, především elektřinu, zemní plyn a uhlí. Směrnice také upravuje možnost úlev na daních a osvobození. [10, 23]

Pro změnu tehdejších platných pravidel byl jako důvod uveden škodlivý dopad rozdílů ve zdanění energie mezi jednotlivými státy a řádné fungování vnitřního trhu. Z důvodu oprávněných obav, že jednorázové přijetí nových pravidel by mohlo znamenat pro mnohé členské státy velký zásah do jejich ekonomiky a primárně do cen, směrnice stanovila pro každý ze států EU individuální přechodná období. Tím byl vytvořen časový prostor pro postupné přizpůsobení se cílovým sazbám a dalším požadavkům směrnice. [9]

V roce 2004, kdy do EU přistoupilo dalších deset států, byla energetická směrnice doplněna¹¹. Tzv. Směrnice Rady 2004/74/ES rozšiřovala dočasné individuální výjimky i na tyto nové státy. Obdobně jako u předchozích patnácti států zde panovaly jisté obavy, že zavedení minimálních sazeb daní způsobí novým členským státům hospodářské a sociální problémy. Tyto obavy byly však spatřovány zcela jinde, než jako tomu bylo u předešlých patnácti států, a to např. v probíhající hospodářské transformaci, nebo v relativně nízké úrovni sazeb spotřebních daní, které byly uplatňovány v minulosti. I ČR obdržela již zmiňovanou individuální výjimku, která zajistila od 1. 1. 2008 u zemního plynu, pevných paliv a elektřiny uplatnění úplné nebo částečné daňové osvobození, popř. nižší než minimální sazby daně. [9]

2.2.1 Ekologická daňová reforma v ČR

Ekologickou daňovou reformu (dále jen EDR) definuje Kubátová jako: „*Změna všech částí existujícího daňového systému, při níž dochází k přesunu daňového břemene z práce a kapitálu na zdroje znečištění*“. [6 str. 262] Základním atributem EDR byla **výnosová neutralita**. Cílem reformy tedy nevedl ke zvýšení celkové daňové zátěže v ČR, naopak k naplnění principu výnosové neutrality byly dodatečné výnosy ze zdanění zavedeného v rámci EDR provázeny adekvátním snížením sazeb jiných daní.

¹¹ Směrnici Rady č. 2004/74/ES, kterou se mění Směrnice Rady č. 2003/96/ES, pokud jde o možnost některých členských států uplatňovat u energetických produktů a elektřiny dočasné osvobození od daně nebo sníženou úroveň zdanění.

Jako první byla tato teorie aplikována na sazbách sociálního pojištění hrazeného zaměstnancem snížením z původních 8,5 % na současných 6,5 %. V roce 2010 došlo ke snížení sazeb daní z příjmu fyzických a právnických osob z původních 24 % na 19 %. [4, 6, 8]

EDR si kladla dva hlavní cíle:

- Přimět ekonomické subjekty k ekologicky šetrnému chování, které povede ke snížení poškození životního prostředí.
- Povzbudit a podpořit lidskou práci, výzkum, invence vedoucí k vytvoření podmínek pro rozšíření zaměstnanosti. [9]

Tyto dva cíle přináší tedy dvojí užitek, tzv. **dvojí dividendu**. Jednak se snižuje spotřeba produkce škodící životnímu prostředí a druhý užitek plyne ze snížení jiných daní. Například při snížení daňových nákladů práce, tedy plateb na sociální pojištění či sazeb daně z příjmu, se předpokládá, že se zvýší poptávka po práci a dojde ke zvýšení zaměstnanosti. Druhým užitekem je tedy snižování nezaměstnanosti. [7, 9]

Etapy EDR

EDR je v ČR oficiálně rozvržena do tří etap, které zasahují až do letošního roku. Za začátek reformy lze považovat rok 2007, kdy byl schválen zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Ten byl schválen na základě implementace výše zmiňované směrnice. [9]

V první etapě (2008 až 2009) došlo k transpozici Směrnice 2003/96/ES. Náplň směrnice byla implementována do Zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, schváleného v květnu 2007. Tento zákon nabyl platnosti 1.1.2008 a jeho podstatnou součástí bylo zavedení ekologických daní do daňové soustavy ČR. Pro připomenutí se mezi tyto ekologické daně řadí daň z pevných paliv, daň z elektřiny a daň ze zemního plynu a některých dalších plynů. Z důvodu zajištění výnosové neutrality první fáze rovněž zajistila snížení sazeb sociálního pojištění a zavedla rovnou sazbu daně z příjmu. [4, 9, 28]

Druhá etapa probíhala v období roku 2010 až 2013. Hlavním cílem této etapy bylo vyhodnotit dopady ze zavedení ekologických daní a popřípadě provést změny těchto daní spočívající v předmětu a rozsahu zdanění. Hodnoceny byly zejména dopady na ekonomiku a její konkurenceschopnost, na jednotlivé regiony a jednotlivé skupiny

obyvatelstva, na míru nezaměstnanosti a na sociální výdaje. Dalším cílem této etapy bylo převedení některých dosavadně vybíraných poplatků¹², týkajících se ochrany životního prostředí na daně ekologické. Pozornost byla však zaměřena i na zdanění dopravy, patřící mezi největší znečišťovatele životního prostředí, ale i na snížení emisí do ovzduší, kde vláda zvažovala zavedení emisní daně z oxidu uhličitého (dále jen CO₂), tzv. uhlíkové daně. ČR však od toho návrhu prozatím ustoupila, jelikož Evropská komise připravovala revizi Směrnice 2003/96/ES, kde je tato daň také obsažena. Poplatky za znečišťování ovzduší ovšem zůstaly zachovány, ale v rámci zákona č.201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, prošly podstatnou úpravou. Okruh osob, které jsou povinné tyto poplatky hradit byl zúžen, stejně jako okruh zpoplatněných znečišťujících látek. Druhá etapa očekávala největší zatížení především u energeticky náročných odvětví, tzn. u dopravy a průmyslu. Naopak pozitivní účinky očekávala u stavebnictví, služeb, pošt a telekomunikací, tedy odvětvími s vysokým podílem nákladů na pracovní sílu. Výsledkem druhé fáze však nepřineslo žádné důležité změny. Nedošlo ani k zavedení nových environmentálních poplatků a daní do daňové soustavy. [4, 9, 28]

Od roku 2014 do současnosti probíhá **třetí etapa**, která ke své přípravě využila hodnocení dopadů a účinků z předešlých dvou etap. Není zde vyloučeno rozšíření zdanění na další surovinové zdroje a výrobky, které negativně ovlivňují životní prostředí např. pesticidy, stavební suroviny atd. [4, 9]

2.3 Environmentální politika ČR

Díky nadměrnému znečišťování životního prostředí, především z důvodu rozmachu těžebního průmyslu, se od počátku 60. let dostala ochrana životního prostředí do povědomí státu se snahou implementovat nová pravidla a zamezit stále narůstajícímu znečištění. Postupem času se začala formovat oficiální politika životního prostředí, tzv. environmentální politika. Tato politika vytváří podmínky a aktivity, které si daly za cíl zvýšit kvalitu stavu životního prostředí jako celku i jeho součástí. [19]

V rámci environmentální politiky ČR působí několik orgánů nebo institucí. Hlavním a klíčovým orgánem je beze sporu Ministerstvo životního prostředí, mezi jehož kompetence patří předkládání veškeré legislativy a zpracování důležitých dat a dokumentů. Mezi cíle Státní politiky životního prostředí patří uplatnění principů udržitelného rozvoje, ochrana ovzduší, klimatu, přírody a krajiny.

¹² Jedná se např. o poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových, za ukládání odpadů apod.

Politika životního prostředí spočívá v realizaci kroků vedoucích k zabezpečení ochrany životního prostředí. K dispozici má různé nástroje. Mezi ty nejefektivnější patří administrativní a ekonomické nástroje. [19, 29]

- **Administrativní nástroje**

Tyto nástroje se řadí mezi vůbec ty nejstarší způsoby zabezpečení ochrany životního prostředí a zároveň mezi ty nejnáročnější na správu a dodržování. Týkají se jak podnikatelských subjektů, tak i domácností a konkrétních spotřebitelů. Mohou mít podobu zákazu, příkazu, nebo omezení, plynoucí přímo z platné legislativy nebo rozhodnutí úřadu. Do této kategorie lze dále zařadit povolení a souhlasy úřadů k činnostem ohrožujících životní prostředí. Další položkou této skupiny jsou limity na vypuštěné znečištění a technologické či výrobní standardy a normy. [19, 29]

- **Ekonomické nástroje**

Ekonomické nástroje ovlivňují chování znečišťovatele nepřímo prostřednictvím trhu. V této kategorii lze rozlišit dva typy. Prvním typem patřící mezi ekonomické nástroje jsou takové nástroje, které fungují na základě internalizace negativních externalit. Cílem internalizace negativních externalit je navýšit náklady znečišťovatele o náklady, které svojí činností působí jiným subjektům. Nejčastější formou těchto nástrojů jsou poplatky, daně a pokuty. Druhý typ ekonomických nástrojů zahrnuje dotace, daňové zvýhodnění, zvýhodněné úvěry a spoustu dalších. Tedy ty prostředky, které je možné získat od určitých subjektů nebo organizací. [19, 29]

Nastavené podmínky, pravidla a poplatky, související s ochranou životního prostředí mají zprvu přirozeně negativní dopad na všechny subjekty, tzn. podnikatelské subjekty, domácnosti a vlastně i celé národní hospodářství. V některých případech mohou způsobit zvýšení nákladů a konkrétně u podniků tak mají za následek snížení konkurenceschopnosti na trhu. Analýza dopadu zavedení ekologických daní je obsažena v praktické části této práce. [19]

2.4 Teorie ekologických daní

Jak uvádí Svátková a současně mnoho dalších autorů, hlavním mottem zavedení ekologických daní bylo: „...přesunout zdanění z faktoru práce směrem na zdanění spotřeby, tj. na zdanění výrobků a služeb, jejichž výroba nebo spotřeba má negativní dopad na životní prostředí a lidské zdraví...“. [9, str. 236]

Důležitým pojmem v oblasti ekologických daní je slovní spojení **externí efekt**. Pozitivní externí efekt neboli užitek dopadá na jednotlivce, aniž by za něj cokoliv platil. Jeho celkový užitek se tak zvyšuje. Naopak negativní externí efekt užitek jednotlivce snižuje. Externí efekty neprochází cenovým mechanismem a nepromítají se tak do cen statků. Hlavním úkolem ekologických daní je již zmiňovaná **internalizace externalit**, což znamená zahrnutí znečištění nebo škody způsobené lidskou činností na životním prostředí do cen produkce. [6]

Dle Širokého může mít působení vlády na ekonomický subjekt ve snaze o jejich ekologičtější chování v podstatě dvojí formu. Na škodlivé výrobky může uvalit přírážku k jejich ceně (př. ve formě sankcí, úplat nebo zvýšení daně) nebo subjektům dodržující ekologické chování poskytovat dotace. Ovšem za předpokladu ekologického chování většiny subjektů by došlo ke značnému nárůstu objemu dotací a požadované finanční prostředky na tyto dotace by tak zapříčinily velkou zátěž pro státní rozpočet. Hlavním nástrojem vlády ve snaze ovlivnit chování subjektů k životnímu prostředí by tak měla zůstat negativní stimulace. Měly by tedy být upřednostňovány daňové nástroje, které tržní mechanismus¹³ téměř nenarušují. OECD klasifikuje ekonomické nástroje ochrany životního prostředí do šesti skupin, viz příloha A. Při jejím použití lze daně využít k ekologickým účelům v zásadě dvěma způsoby. Může se jednat o daňové zvýhodnění (daňové úlevy) nebo o daňové znevýhodnění (ekologické daně). [11]

Jak již bylo v minulé kapitole uvedeno, v ČR se dostalo ekologické zdanění do centra pozornosti díky vstupu do EU v roce 2004. K 1. lednu 2008 tak měla ČR, v souladu s členskými podmínkami, povinnost zavést **daň z elektřiny, ze zemního plynu a z pevných paliv** (podrobněji v kapitole č. 3). Tato povinnost byla zpracována do zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, a došlo tak plnému transponování Směrnice Rady 2003/96/ES¹⁴, kterou se restrukturalizují rámcové předpisy Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny. [17]

2.5 Definice ekologických daní

Diskuze týkající se ekologického zdanění jsou často komplikovány, jelikož není zcela jasně vymezeno, co to ekologické daně či ekologické zdanění vlastně znamená. Široký

¹³ Automatické vyrovnání nabídky a poptávky na trhu. Je tak regulováno množství nabízeného, kupovaného a spotřebovaného zboží v celé ekonomice vedoucí k hospodárnému rozdělení zdrojů ve společnosti.

¹⁴ Směrnice stanoví energetické produkty, které jsou předmětem daně a použití, na jehož základě tyto produkty podléhají dani a minimální úrovně zdanění.

definuje ekologické daně jako daně, jejichž výnos slouží k financování ochrany životního prostředí. OECD zase vymezuje ekologické daně jako povinné, neekvivalentní platby do veřejných rozpočtů uvalené na daňové základy do skupiny 5000 Daně ze zboží a služeb (viz příloha A). Součástí skupiny ekologických daní jsou však i poplatky, které jsou v Eurostatu¹⁵ definované jako povinné, návratné platby do veřejných rozpočtů nebo mimorozpočtových fondů, které mohou být chápány jako platby za určité služby. [6]

Tyto daně zároveň spadají do širší skupiny nápravných daní. Nápravné daně popisuje Svátková jako: „Daně, které mají napravovat selhání trhu ve směru vysílání nepravdivých signálů o efektivní alokaci zdrojů.“ [9, str. 234]. Daně tak vlastně vyjadřují náklady na odstranění negativního vlivu, způsobující znečištění životního prostředí. [6, 9]

2.6 Klasifikace daní s ekologickými aspekty

Existuje mnoho kritérií, podle kterých lze ekologické daně klasifikovat. Dle Širokého se lze na ekologické daně dívat z mnoha pohledů. Za ekologické daně totiž také považuje ty daně, jejichž výnos směřuje k financování životního prostředí. Klasifikace daní podle Širokého lze pozorovat v následujícím schématu. [6, 11]

Obrázek 3: Druhy ekologických daní

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [11]

Pigouovské daně by znamenaly uvalení daně na každou jednotku znečištění životního prostředí tak, aby její výše byla rovna mezním společenským nákladům¹⁶. Celkové (společenské) mezní náklady by se tedy rovnaly celkovému meznímu užítku¹⁷.

¹⁵ Statistický úřad EU.

¹⁶ Společenské náklady jsou takové náklady, které daný subjekt působí nejen sobě, ale také společnosti.

¹⁷ Mezní užitek je ekonomický pojem, který udává, o kolik se změní celkový užitek při změně spotřeby

Pigouovské daně jsou spíše označovány za teoretický koncept, jelikož potřebné hodnoty veškerých mezních nákladů jsou mnohdy neměřitelné, nebo by jejich měření vyžadovalo vysoké náklady. [6, 11]

Nepřímé ekologické daně se od Pigouovských daní liší tím, že nejsou ukládány na jednotku znečištění životního prostředí, ale na jednotku produktu, s jehož výrobou existuje přímá vazba s ekologickým poškozováním nebo emisemi. Jde tedy např. o zdanění jednotky uhlí, ropy či plynu. Výhodou je snadnější a méně nákladné určení základu daně, jsou tedy na rozdíl od Pigouovských daní použitelné v praxi. [6, 11, 33]

Daně s **neplánovanými ekologickými dopady** nebyly primárně zavedeny kvůli ochraně životního prostředí, ale mají ekologicky pozitivní vliv. Je zde řeč prakticky o všech daních. Za jejich hlavní funkci je označována funkce fiskální, což znamená získávání peněžních prostředků do veřejných rozpočtů. Typickým příkladem takové daně bývá označována snížená sazba daně z přidané hodnoty¹⁸, která se většinou týká energií spotřebovávaných domácnostmi i některými výrobci. Snadno se tak dá vypořádat, že tato snížená sazba má negativní dopad na životní prostředí. [6, 11, 34]

Otázkou zůstává, do jaké míry tento typ daní zahrnovat do ekologických daní. I přes mnoho diskuzí týkajících se jejich posouzení o jejich „ekologičnosti“, OECD a Mezinárodní měnový fond tyto daně skutečně do ekologických daní zahrnují. [6, 11]

Účelové ekologické daně zajišťují, že jejich výnos (nebo jeho část) bude účelově využit na výdaje související se životním prostředím (především investice). Nemají tedy vliv na relativní ceny a nestimulují tak k ekologicky žádoucímu chování. Důvodem existence těchto daní je spíše psychologický efekt, nikoliv ekologický či ekonomický. Tento efekt spočívá v „průhlednosti hospodaření“ s vybranými prostředky nebo v přehledu o sumě celkově vybraných prostředků. [6, 11]

statku (výrobku, služby) o jednotku.

¹⁸ Od roku 2015 platí v ČR dvě snížené sazby daně z přidané hodnoty. Výše první snížené sazby je stanovena na 15 % a druhé na 10 %.

3 Ekologické daně v ČR a jejich náležitosti

Ekologické daně v ČR lze na základě členění OECD rozdělit na dvě kategorie, a to podle způsobu zpoplatnění.

1. Přímé zpoplatnění

- poplatky za znečišťování životního prostředí,
- poplatky za využívání přírodních zdrojů,
- zpoplatnění dopravy.

2. Zástupný předmět daně

- spotřební daně,
- energetické (Ekologické) daně,
- ekologické aspekty u ostatních daní (výjimky a osvobození). [14]

Poplatky za znečišťování životního prostředí a za využívání přírodních zdrojů se člení podle složek životního prostředí, ke kterým se vztahují – voda, ovzduší, odpady, půda a ložiska nerostných surovin. V současnosti jsou u vody stanoveny poplatky za odebrané množství podzemní vody, za vypouštění odpadních vod do vod povrchových, za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních a za odběr povrchové vody. Poplatky jsou také ukládány v oblasti odpadů, a to konkrétně za uložení odpadů, za komunální odpad a za registrační a evidenční poplatek dle zákona o obalech. Co se týče ložisek nerostných surovin a těžby, zákon ukládá zpoplatnění úhrad dobývacího prostoru a poplatky za vydobyté nerostné suroviny z výhradních ložisek nebo vyhrazených nerostů. Dále zákon ukládá poplatky u půdy za odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu a poplatek za odnětí lesních pozemků. [14]

Do zpoplatnění dopravy, jakožto největšího znečišťovatele ovzduší, patří poplatek za registraci motorového vozidla, kde je zpoplatnění stanoveno podle ekologických parametrů vozidla. Do zpoplatnění dopravy lze dále zařadit i silniční daň, která se ovšem týká jen vozidel užívaných k podnikatelské činnosti nebo jiné samostatně výdělečné činnosti. Rozšířením této daně na soukromá vozidla by se sice mohlo pozitivně promítnout v poklesu spotřeby ropy a emisí do ovzduší, ale znamenalo by další znevýhodnění nízkopříjmových skupin. Mezi další poplatky patří mýtné a dálniční známka. [2, 14]

Jak již bylo v minulých kapitolách zmíněno, v ČR jsou v současné době zavedeny 3 ekologické daně:

- Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů,
- daň z pevných paliv,
- daň z elektřiny.

Přesné zavedení ekologických daní se v této zemi datuje k 1. lednu 2008. Ekologické daně se od poplatků ekologického charakteru liší v tom, kam plynou. Vybírané poplatky plynou rovnou na ochranu životního prostředí, kdežto ekologické daně jsou příjmem státního rozpočtu. Tento příjem je však v zásadě zanedbatelný a neplní tak funkci nového finančního zdroje, jak si většina veřejnosti myslí, ale prostředku určeného k ochraně životního prostředí. Všechny ekologické daně patří do skupiny nepřímých daní (viz 1. kapitola), a tak je tedy nutné rozlišovat plátce a poplatníka těchto daní. Následující podkapitoly se věnují rozboru náležitostí výše uvedených ekologických daní. [14]

3.1 Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů

Již v minulosti byly zemní plyn a některé další plyny zdaňovány. Tato daň spadala pod skupinu spotřebních daní a byla upravena v zákoně č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ale od roku 1. ledna 2008 byla tato daň a všechny ostatní ekologické daně, zapracovány do zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Předmětem této daně je plyn uvedený pod kódy nomenklatury 2711 11 (zemní plyn ve zkapalněném stavu), 2711 21 (zemní plyn v plynném stavu), 2711 29 (ostatní plyny v plynném stavu) a 2705 (svítiplyn, vodní plyny atd.). Tyto plyny se zdaňují pouze v případě, jsou-li určeny k použití, nabízeny k prodeji, nebo používány pro pohon motorů nebo výrobu tepla. [15, 37]

Plátcem této daně je dodavatel, který na území ČR (tuzemsko) dodává plyn konečnému spotřebiteli. Zákon dodavatele považuje za právnickou nebo fyzickou osobu nabývající plyn bez daně za účelem jeho dalšího prodeje. Plynu bez daně lze nabýt pouze na základě povolení, vydaného celním úřadem na dobu 5 let. Toto povolení se nemusí vztahovat k nabytí plynu výrobou. Další plátcí jsou označováni jako provozovatelé distribuční nebo přepravní soustavy nebo podzemního zásobníku plynu. Všichni tito provozovatelé zajišťují přepravu plynu, a tak jim také náleží status plátce. Mezi plátce

patří také fyzické nebo právnické osoby, jež použily plyn zdaněný nižší sazbou daně k účelu, kterému však odpovídá vyšší sazba daně nebo ty osoby, jež použily plyn osvobozený od daně k jiným účelům, než na které bylo vztahováno daňové osvobození. Např. plyn určený k výrobě elektřiny, který byl ve skutečnosti využit pro výrobu tepla. Dalšími plátcí jsou označovány jako fyzické nebo právnické osoby, které spotřebovaly nezdaněný plyn pro účel, ke kterému se váže zdanění. Zjednodušeně řečeno, plátcem této daně je osoba, která dodává v ČR plyn konečnému spotřebiteli. Konečný spotřebitel je pak označován jako **poplatník**. [15, 37]

Registrační povinnost náleží každé osobě, která se stala plátcem. Plátce se musí registrovat u příslušného celního úřadu, a to v den, kdy mu vznikla povinnost daň přiznat a zaplatit tzn. v den dodání plynu konečnému spotřebiteli v tuzemsku nebo v den spotřeby plynu. [15]

Základ daně je vyjádřen v množství plynu, které je uvedeno v jednotkách MWh spalného tepla (viz tabulka 1). Může zde ovšem nastat případ, že spalné teplo nepůjde vyjádřit v těchto jednotkách, a tak bude základ daně stanoven zákonem, a to ve výši 15 MWh na tunu plynu. Sazba daně je pevná a liší se podle účelu použití plynu. [15]

Tabulka 1: Sazby zemního plynu

Účel použití plynu ¹⁹	Sazba daně (v Kč/MWh spalného tepla) od:				
	1. 1. 2008	1. 1. 2012	1. 1. 2015	1. 1. 2018	1. 1. 2020
Pohon motorů	0	34,20	68,40	136,80	264,80
Bližší nespecifické účely					
Výroba tepla	30,60				
Další specifické účely	30,60				

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [9]

Z tabulky vyplývá rostoucí charakter sazby této daně během uvedeného období, a to konkrétně u plynu využívaného jako pohonná hmota a u plynu pro bližší nespecifikované účely. U plynu určeného k výrobě tepla a pro další specifické účely je sazba neměnná. [9]

Daňovému osvobození podléhá dani z plynu¹⁹, využívaného v domácnosti a v domovních kotelnách pro výrobu tepla, plyn určený jako pohonná hmota pro lodní dopravu a také plyn, jenž se využívá pro výrobu elektřiny. Nebýt tohoto osvobození, cena elektřiny by zahrnovala, jak daň ze zemního plynu, tak i daň z elektřiny. Osvobození od daně se dále vztahuje na kombinovanou výrobu²⁰ elektřiny a tepla v generátorech v případě, je-li toto teplo dodáváno domácnostem, na technicky zdůvodněné skutečné ztráty, vzniklé při dopravě a skladování plynu, na plyn použitý např. při tepelném zpracování výrobků²¹, ale pouze v prostorách podniku, ve kterém byly vyrobeny. Dále se toto osvobození vztahuje na plyn nacházející se na území tuzemska v nádrži motorových dopravních prostředků a jiných zákonem vymezených strojů a na bioplyn určený k použití, prodeji nebo použitý pro pohon motorů.

Daň se vypočte jednoduše, a to součinem základu daně a sazby daně. Výsledek vyjde samozřejmě v korunách. [15, 37]

3.2 Daň z pevných paliv

Předmětem daně z pevných paliv je černé a hnědé uhlí, brikety, bulety, koks a polokoks z černého a hnědé uhlí a rašeliny, bulety a další paliva. Do tohoto předmětu spadají ještě ostatní uhlovodíky specifikované kódy nomenklatury, ale pouze v případě použití pro výrobu tepla nebo k prodeji. Další položkou je rašelina určená též k výrobě tepla nebo prodeji. [15, 37]

Plátcem daně je dodavatel, který paliva dodal v tuzemsku konečnému spotřebiteli. Vymezení pojmu dodavatel je stejné jako u předchozí daně. Dodavatel také může nabývat paliva v tuzemsku bez daně, a to na základě vydání povolení celním úřadem. Dalším plátcem je označována fyzická nebo právnická osoba, která použila paliva osvobozené od daně pro účely, s nimiž není spojeno osvobození. Jako příklad lze uvést uhlí využití k vytápění skleníků, místo toho, aby bylo použité k výrobě elektřiny. Dalšího plátce uvádí zákon jako fyzickou nebo právnickou osobu, která spotřebovala nezdaněná paliva pro účely, k nimž se váže zdanění. Může se jednat o nákup paliv v zahraničí a jeho dovoz do tuzemska ke spotřebě. Osoba (fyzická či právnická) se tak automaticky stává plátcem. [15]

¹⁹ Pouze ve zkapalněném a plynném stavu.

²⁰ Kombinovaná výroba elektřiny a tepla znamená: „Přeměna primární energie na energii elektrickou a užitečné teplo ve společném současně probíhajícím procesu v jednom výrobním zařízení“. [38]

²¹ Tzv. metalurgické a mineralogické postupy.

Konečný spotřebitel je rovněž označován jako **poplatník** této daně. [15]

Stejně jako u daně ze zemního plynu a některých dalších plynů, plátce daně z pevných paliv náleží **registrační povinnost** u příslušného celního orgánu nejpozději v den vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit, tedy den dodání paliv konečnému spotřebiteli v tuzemsku nebo v den spotřeby paliv. [15]

Základ daně představuje množství pevných paliv, které jsou vyjádřeny v jednotkách GJ spalného tepla v původním vzorku. Spalné teplo v původním vzorku stanovuje akreditovaná laboratoř. Nejde-li však prokázat, stanovuje zákon spalné teplo ve výši 33 GJ na tunu paliv. **Sazbu daně** zákon stanovuje na 8,50 Kč/GJ spalného tepla v původním vzorku. [15, 37]

Stejná podmínka udělení povolení příslušným celním úřadem pro využití **osvobození** od této daně musí být splněna i v případě daní z pevných paliv. Osvobození se vztahuje na paliva, která jsou použita pro výrobu elektřiny a tepla v generátorech formou kombinované výroby, a to za podmínky dodání tohoto tepla domácnostem. Uhlí je tedy od této daně osvobozeno. Dalším příkladem je osvobození od paliv k výrobě elektřiny nebo koksu, které zamezuje dvojímu zdanění (cena elektřiny, resp. koksu by zahrnovala i daň z pevných paliv). Další položkou jsou technicky zdůvodněné skutečné ztráty, vzniklé při jejich dopravě nebo skladování, jejichž oprávněnost zkoumá správce daně. Stejně jako u zemního plynu, se osvobození také týká paliv použitých při tepelném zpracování výrobků (tedy metalurgické procesy a mineralogické postupy). Dále se vztahuje na paliva určená k použití v chemických redukčních procesech ve vysokých pecích a k technologickým procesům v podniku, kde tato pevná paliva byla vyrobena. [15, 37]

Výpočet daně z pevných je obdobný jako výpočet u předešlé daně. Stačí je vynásobit základem daně se sazbou. [15]

3.3 Daň z elektřiny

Předmětem daně z elektřiny je elektřina uvedená pod nomenklaturním kódem 2716.

Stejně jako u předešlých ekologických daní má tato daň svého plátce a poplatníka. **Plátce** je zákonem definován obecně jako dodavatel, který na daňovém území dodal elektřinu konečnému spotřebiteli. U této ekologické daně je však dodavatel vymezen jinak, než tomu bylo doposud u předešlých daní. Je jím totiž obchodník s elektřinou,

výrobce elektřiny a operátor trhu s elektřinou. Na území ČR nabývá dodavatel elektřiny bez daně. Tyto dodavatelé musí být bezpodmínečně držiteli povolení udělované Energetickým regulačním úřadem²² a zmiňované povolení udělené příslušným celním orgánem u předešlých daní pro nabytí elektřiny bez daně platí pouze pro obchodníka s elektřinou. Dalším plátcem je provozovatel distribuční (dle zákona musí být držitelem licence na distribuci elektřiny) a přenosové soustavy (dle zákona musí být držitelem licence na přenos elektřiny). Jejich úkolem je „přepřavit“ elektřinu síťovou soustavou. Dále jím je pak fyzická nebo právnická osoba, která použila elektřinu osvobozenou od daně mimo dosah zákonem daného osvobození nebo nezdaněnou elektřinu spotřebovala pro účel, který vyžaduje zdanění. Do této situace se může dostat například obchodník, který nabývá elektřinu za účelem dalšího prodeje bez daně, sám je však spotřebitelem v místě svého pracoviště, a tak se stává konečným spotřebitelem a má tak povinnost tuto daň odvést. I v tomto případě **poplatník** označován jako konečný spotřebitel. [16, 37]

Plátce daně má stejně jako předchozí daně **registrační povinnost**. Registrace se koná v místě příslušného celního úřadu, nejpozději v den vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit. I v tomto případě je to den dodání elektřiny konečným spotřebiteli v tuzemsku a den spotřeby elektřiny. [15, 37]

Za **základ daně** je považováno množství elektřiny vyjádřené v MWh. Pevná **sazba daně** činí 28,30 Kč/MWh. [15]

Osvobození od této daně se od ostatních ekologických daní liší tím, že osvobozena nejenom spotřeba elektřiny, ale také její záleží na způsobu jejího použití. V prvním případě je od daně osvobozena elektřina šetrná k životnímu prostředí (neboli ekologicky šetrná), tzn. elektřina vytvořená ze sluneční, větrné nebo geotermální energie, elektřina vyrobená ve vodních elektrárnách, z biomasy, z palivových článků aj. Ve druhém případě, tedy použití daně dle účelu jejího použití zákon vymezuje: elektřinu potřebnou k technologickým účelům nezbytným pro výrobu nebo kombinovanou výrobu elektřiny a tepla, elektřinu ke krytí ztrát v přenosové či distribuční soustavě, k provozu přepravy osob a věcí, elektřinu určenou pro elektrolytické nebo metalurgické procesy nebo k mineralogickým postupům. Spotřebitel může osvobození od daně dosáhnout v případě, že je držitelem povolení k nabytí elektřiny osvobozené od daně. Odebírá-li

²² Správní úřad, mezi jehož hlavní úkoly patří podpora hospodářské soutěže a ochrana zájmu spotřebitelů a regulace cen za přenos a distribuci elektřiny či stanovování ceny.

konečný spotřebitel elektřinu od dodavatele, je tato elektřina osvobozena od daně pouze pokud byl odebrána do odběrného místa, které bylo určeno pro odběr elektřiny osvobozené od daně. [15, 37]

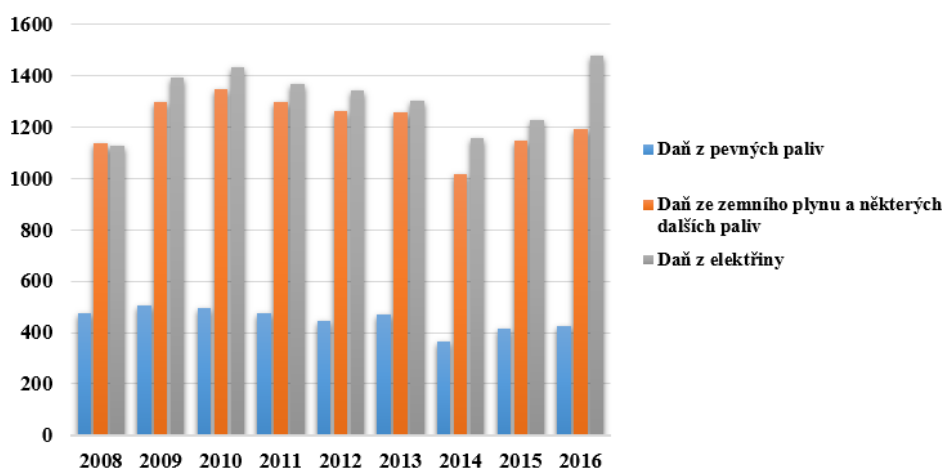
Postup při výpočtu této daně je stejný, jako při obou zmiňovaných daních. Výsledku lze dosáhnout vynásobením základu daně se sazbou. [15]

3.4 Ekologické daně a národní hospodářství

Pro začátek je třeba zmínit, že prostředky vybrané zavedením ekologických daní nepředstavují významný příjem státního rozpočtu. Jak již bylo uvedeno, daně se řídí principem výnosové neutrality, a tak implementací tohoto zdanění došlo ke kompenzaci snížením zdanění např. práce. Ekologické daně mají působit především jako motivátor k ekologicky šetrnému chování, ne jako další příjem státního rozpočtu.

Na obrázku 4 jsou znázorněny příjmy státního rozpočtu za jednotlivé ekologické daně od roku jejich zavedení do daňové soustavy, tj. od roku 2008 do současnosti.

Obrázek 4: Výnosy státního rozpočtu z ekologických daní v letech 2008–2016

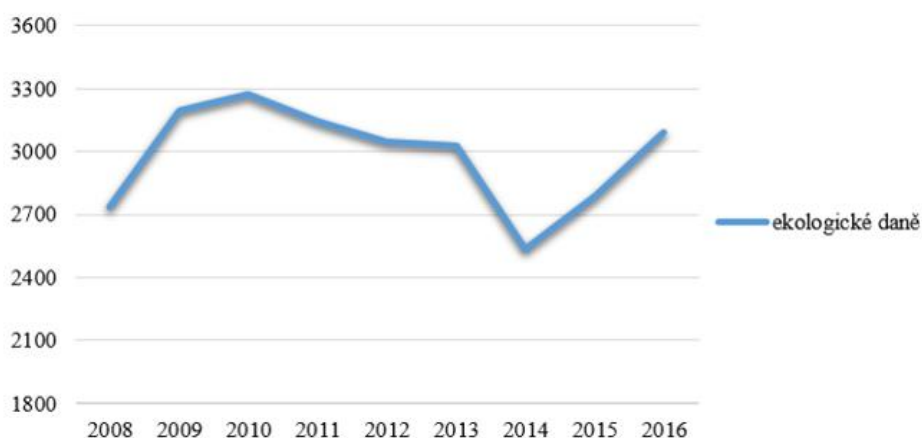
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Daň z pevných paliv (mil. Kč)	473,4	507,2	495	476,4	446,5	469,1	364,2	414,6	426
Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů (mil. Kč)	1135,9	1299	1347,1	1298,5	1260,6	1256,3	1015,9	1145,5	1191,5
Daň z elektřiny (mil. Kč)	1125,8	1390,8	1432,6	1368,4	1342,3	1305	1155,9	1229,5	1477,7
Celkem	2735,1	3197	3274,7	3143,3	3049,4	3030,4	2536	2789,6	3095,2

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [18]

Z obrázku je patrné, že největší příjem do státního rozpočtu v rámci ekologických daní, a to v průměru do výše 1,5 milionů korun, zajišťuje daň z elektřiny. Nejnižším výnosem je naopak daň z pevných paliv, jejíž příjem nedosahuje ani půl milionu korun.

Celkové příjmy získané výběrem veškerých ekologických daní znázorňuje obrázek 5. Nejvyšší příjem byl zaregistrován v roce 2010, kdy hodnota atakovala hranici 3 300 mil. Kč. Nejnižší příjmy byly zaznamenány v roce 2014, kdy celková hodnota příjmu klesla pod 2 700 mil. Kč. Od této doby je však znovu pozorován rostoucí trend výnosů a hodnota příjmu opět míří k hranici 3 300 mil Kč.

Obrázek 5: Celkové příjmy státního rozpočtu z ekologických daní v roce 2008–2016

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [18]

Vzhledem k tomu, že se celkové příjmy státního rozpočtu pohybují kolem 1 000 mld. Kč, příjem z ekologických daní je relativně zanedbatelný. Z tohoto tvrzení vyplývá, že ekologické daně opravdu slouží jako nástroj k ochraně životního prostředí a zároveň jako motivace k úsporám na energiích, vedoucím ke snížení znečišťování. [26]

4 Vliv ekologických daní na podnikatelské subjekty

Zavedení ekologických daní mělo přirozeně dopad jak na celkové hospodářství, tak na podnikatelskou sféru, která se na znečišťování životního prostředí významně podílí. Čtvrtá kapitola zkoumá přístup zvoleného výrobního podniku k environmentální politice a zároveň analyzuje dopad environmentálního zdanění na celkový chod tohoto podniku. Analýza byla zpracována na základě zaznamenaných dat z výročních zpráv a interních dokumentů. Výsledky jsou znázorněny prostřednictvím grafů a tabulek.

4.1 Představení analyzovaného podniku

Obchodní firma: DAIHO (CZECH), s. r. o.

Právní forma: společnost s ručením omezeným.

Předmět činnosti: výroba a prodej plastových výlisků pro všechna průmyslová odvětví.

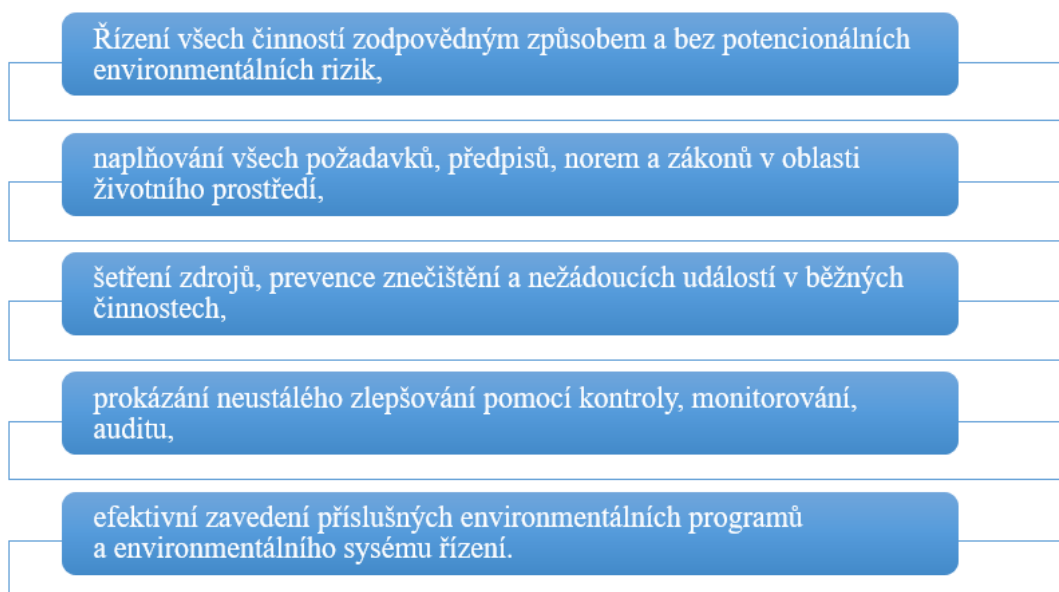
Společnost DAIHO (CZECH) s.r.o. byla založena 25. května 2000. Sídlem společnosti je Plzeň, Česká republika. Okruh jejího působení je především Evropa. Je dceřinou společností japonské firmy DAIHO INDUSTRIAL CO. LTD., která je jeho majoritní vlastníkem. V roce 2014 si společnost pořídila 100% podíl ve společnosti DAIHO Schenk s.r.o. se sídlem v Liberci. [21]

Společnost se zabývá výrobou a prodejem dílů, komponentů, doplňků a vybavení z plastových hmot pro všechna průmyslová odvětví, tj. tvorba, sestavování, zhotovování, modelování, výroba a prodej dílů, doplňků, vybavení a komponentů z plastových hmot vyráběných vstřikováním a jiných výrobků a zboží tohoto druhu používaných nebo využívaných v souvislosti nebo při výrobě konečných výrobků ve všech průmyslových odvětvích a nákup materiálů k této výrobě potřebných nebo s ní souvisejících. [21]

4.2 Přístup společnosti k environmentální politice

Jako jeden z hlavních cílů si společnost stanovila klást vysoký důraz na vztah k životnímu prostředí. Tuto skutečnost potvrzuje např. ekologicky příznivým nakládáním se všemi druhy odpadů včetně těch nebezpečných, vznikajících během její činnosti. Na základě dodržování Zákona o odpadech a platné legislativy společnost využívá služeb autorizované externí firmy. Konkrétní principy společnosti v environmentální politice jsou znázorněny na níže uvedeném obrázku.

Obrázek 6: Aktivní kroky společnosti k environmentální politice

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [22]

V rámci zlepšování svých procesů implementovala v roce 2004 systém managementu kvality ISO 9001 a systém environmentálního managementu ISO 1400 (dále jen EMS). EMS je dobrovolným nástrojem a jeho zavedením se společnost zavázala k ekologicky šetrnějšímu chování a projevila vlastně tak svůj zájem o ochranu životního prostředí a o zmírnění negativních vlivů vyvolaných svojí činností. Společnost dbá na prevenci vzniku odpadů, efektivní využívání surovin a paliv, snížení emisí do ovzduší a na eliminaci úniků nebezpečných látek a kontaminaci vody a půdy. Každý rok společnost úspěšně prochází dozorovým, popř. recertifikačním auditem. [22, 33]

4.2.1 Odpadová politika

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech je v účinnosti od roku 1991 a jeho stanovení mělo klást důraz na předcházení vzniku odpadů, nakládání s odpady, jejich uložení a případná kontrola. Analyzovaná společnost dle dostupných informací dodržuje všechny stanovené předpisy a dbá na důslednou recyklaci. Na každém pracovišti se nachází shromaždiště odpadů podle druhu, které je každý den vyváženo. Mimo výrobní halu, se nachází velkoobjemové kontejnery rozdělené podle jednotlivých druhů odpadů, sloužící ke shromažďování veškerého odpadu z jednotlivých pracovišť. Je-li odpad papír, plast, či železo, společnost tento odpad dále rozprodává firmám, které ho dále zpracovávají. Společnost tak vyinkasuje nejméně jednu desetinu ceny pořízeného materiálu nazpět. Jedná-li se o směsný odpad, tvořený především z nepovedených výrobků, společnost

tento odpad z důvodu časové náročnosti netřídí. V případě třídění, by tento odpad mohla dále rozprodávat k jeho dalšímu zpracování a zbytečně by pak neplatila za jeho vyvezení. V případě nebezpečného odpadu společnost pravidelně platí poplatky za odvoz a jeho následnou likvidaci. Ročně lze hovořit o milionových částkách. V tomto případě by mělo být uvažováno o redukci těchto odpadů. [35]

4.2.2 Emise do ovzduší

Největším znečišťovatelem výrobní haly je lakovna, ve které probíhá tavení barvených kovů za vysoké teploty. Výpary způsobené tavením kovů vyvádí ven do ovzduší nainstalované filtry ve vzduchotechnice. Čištění filtrů odstraňující škodlivé látky je nákladné, a tak vedení podniku toto čištění schválilo pouze 6krát ročně. Zákonem stanovené měření emisí do ovzduší probíhá jednou ročně akreditovanou firmou. Firma ročně zaplatí za vypuštěné emise do ovzduší průměrně 28 000,- Kč. Řešením vedoucím k šetrnějšímu ekologickému chování je přechod z užívání ředidlové barvy na barvy vodou ředitelné. Při zpracování vodou ředitelných barev nedochází k tak velkému znečištění a firma by tak ušetřila na emisních poplatcích. Dalším řešením by bylo častější čištění filtrů, které sice přinese další náklady, ale na druhé straně sníží emisní poplatky. [36]

4.3 Spotřeba energií společnosti

V roce 2007 přešel podnik z důvodu úspor z vytápění zemním plynem na horkovodní vytápění pomocí objektové předávací stanice. Tento systém slouží k předávání tepla z primárního topného zařízení do okruhu vytápění objektu, pro ohřev vody a případně jiné technologické okruhy. Níže uvedená tabulka popisuje pouze hodnoty, které byly vytvořené jako průměr z průběhu posledních pěti let.

Z tabulky lze vyčíst, že náklady na topný systém zaujímají 14,6 % celkových průměrných nákladů za energie. Analyzovaný podnik je plátcem pouze ekologické daně z elektřiny. Celkové roční průměrné náklady za elektřinu představují až 80,26 % celkových ročních nákladů na veškerou energii. Nejvýznamnějšími spotřebiči elektrické energie jsou výrobní technologie tvořené především vstříkolisy, šroubovými kompresory, přičemž dle uživatele je v provozu vždy pouze jedna z dvojice kompresorů. Dalšími významnými spotřebiči jsou vzduchotechnické jednotky a osvětlení. Zemní plyn, jehož náklady tvoří pouze 5,13 % celkových průměrných nákladů za energie, společnost užívá pouze na chod technologií.

Tabulka 2: Průměrná roční spotřeba energií

Paliva a energie	Jednotka	Množství	Přepočet na MWh. rok ⁻¹	Roční průměrné náklady (tis. Kč rok)
Elektrina	GJ	30 528,77	8 480,21	18 225,57
Teplo	GJ	8 877,33	2 465,93	3 315,58
Zemní plyn	MWh	854,27	854,27	1 166,96
Jiné plyny	MWh	-	-	-
Hnědé uhlí	t	-	-	-
Černé uhlí	t	-	-	-
Koks	t	-	-	-
Druhotné zdroje	GJ	-	-	-
Obnovitelné zdroje	GJ/MWh	-	-	-
Celkem spotřeba paliv a energie			11 800,41	22 708,10

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [33]

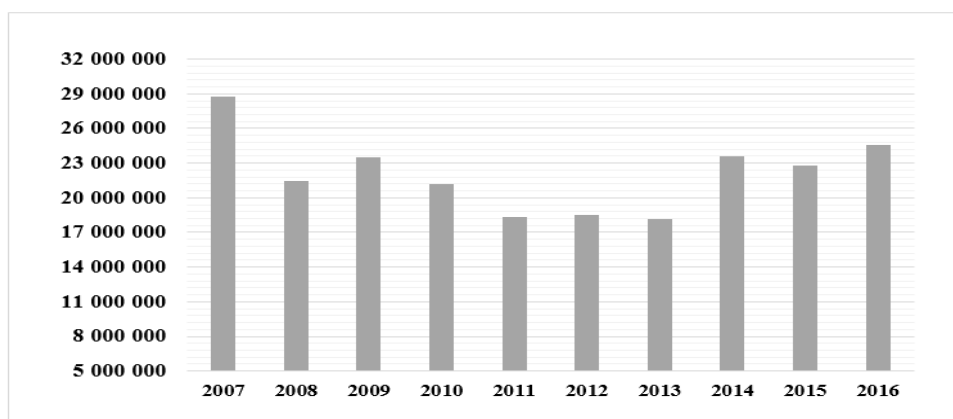
Jako největší problém se dle interních dokumentů jeví zastaralý systém měření a regulace. Regulace teploty ve výrobní hale probíhá pomocí manuálního ovládání bez možnosti řízení (zpětné vazby) na požadovanou teplotu daného vytápěného prostoru, kde je možné, aby si kdokoliv zvýšil teplotu dle potřeby, a to i osoby bez oprávnění. Problematicky se rovněž jeví typ řídicích jednotek měření a regulace, které již nejsou běžně k dostání na trhu a v případě, že by některé z nich přestala fungovat, hrozí zde prodleva v její náhradě včetně návrhu nového software v řádu týdnů, která by byla kritickou zejména u lakovny. Ve výsledku je situace taková, že je objekt v topné sezóně přetápěn a nikdo ze zaměstnanců nemá motivaci chovat se energeticky šetrně (např. důsledně zavírat venkovní dveře a vrata). S tím i úzce souvisí systém vzduchotechniky. Výměna vzduchu v konkrétní části podniku je zajišťována pouze otevíráním dveří a vrat, což se může negativně projevit jako nadměrné větrání, a tedy ochlazování prostoru, tak i v nedostatku přísunu čerstvého vzduchu. Obdobný problém nastává v systému vzduchotechniky v lakovně, kde výdechy vzduchu jsou orientovány směrem dolů na zaměstnance a vzniká tak pocitově potřeba vyšší teploty, než je skutečně třeba. Tento problém může být způsoben špatným nasměrováním ventilace. Tělesa ventilace by měla být nastavena do prostoru tak, aby nikdo ze zaměstnanců nepocíťoval negativní vliv průvanu, a tudíž nepožadoval zvýšení intenzity topení. Osvětlení v halách je řešeno pomocí zářivkových a výbojkových svítidel. Z části však byla některá svítidla nahrazena světelnými zdroji s použitím LED technologie. LED

technologie by měla být v plánu rozšířit, pokud možno po celé budově, a to z důvodu produkce většího množství světla v porovnání s ostatními žárovkami, a z ekonomického hlediska tak dosáhnout vyšších úspor. Dále díky jejich dlouhé životnosti (opakované spínání nesnižuje jejich životnost) a odolnosti. Další krok k ekologicky šetrnějšímu chování k životnímu prostředí by mohla zajistit implementace obnovitelných zdrojů energie. Jak je z tabulky zřejmé, obnovitelné zdroje firma vůbec nevyužívá.

Na obrázku č. 7 je zobrazena výše ročních nákladů firmy za spotřebu elektrické energie od roku 2007 do roku 2016. Sazba ekologické daně z elektřiny je od roku 2008 stanovena zákonem, a to ve výši 28,3 za 1 odebranou MWh. Analýza ukázala, že se náklady na elektrickou energii firmy pohybují v rozmezí 18 až 32 mil. Kč za rok. Níže uvedený obrázek uvádí spotřebu KWh v mil. Kč a cenu za 1 KWh za jednotlivé roky, kde cena závisí na každoročním smluvním ujednání firmy s dodavatelem elektrické energie. Dle údajů firma elektrickou energii nejvíce spotřebovávala v prvním analyzovaném roce. V roce 2008 tato spotřeba výrazně poklesla, a to z důvodu vyřazení několika kompresorů z důvodu snížení výroby. Pokles spotřeby je z části také zapříčiněn implementací LED technologie jako úspornějším a zároveň kvalitnějším způsobem osvětlení.

Při bližším zkoumání cen se lze povšimnout celkového zvýšení sazeb za 1 KWh od roku 2008. Vlivem zavedení ekologické daně z elektřiny skutečně došlo k navýšení cen za elektrickou energii.

Obrázek 7: Náklady na elektrickou energii firmy v roce 2007–2016

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
KWh v mil.	14,26	8,24	8,59	8,78	7,22	7,31	7,18	9,05	9,22	10,39
1KWh/ Kč	2,02	2,6	2,73	2,41	2,54	2,52	2,53	2,60	2,47	2,36

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [33]

Promítnutí ekologických daní do sazeb za elektrickou energii však nezpůsobilo společnosti významné zvýšení nákladů. Ročně se odvod na ekologické daně z elektřiny pohybuje v průměru kolem 250 000 Kč, což je pro představu 1,3 % z celkových nákladů na elektrickou energii. Ekologické daně tak nemohou plnit svůj hlavní účel – nemotivují společnosti k ekologicky šetrnému chování. Východiskem by mohlo být celkové navýšení stávajících sazeb nebo rozšíření ekologického danění na nové předměty jako např. obaly, které by mělo zajistit větší snahu subjektů o úspory v oblasti výroby a zamezit tak zvyšujícímu se znečištění. Dalším řešením je stanovení sazby ekologické daně v progresivní formě, tzn. rostla by se základem daně a spravedlivě by tak postihla větší znečišťovatele.

Některé podniky zavedení ekologické daně můžou na svých nákladech pocítit více. Přirozenou reakcí podniků by bylo promítnutí zvýšení nákladů do cen produkce, což může zapříčinit snížení jejich konkurenceschopnosti na trhu. Podniky by se tak měly pokusit zaměřit na výrobu ekologicky šetrnějších výrobků a předejít tak velkým poplatkům. V delším časovém horizontu dochází k podpoře environmentálního podnikání, vedoucím ke zvýšení produkce ekologicky šetrných výrobků. Orientace podniků na ekologicky šetrnější výrobky, služby a technologie může směřovat k objevení nových trhů a zvýšit tak svoji konkurenceschopnost na zahraničních trzích. Další alternativou vedoucí k nižším platbám za ekologické daně je zavedení úspor energií. Analyzovaný podnik by se měl věnovat především úsporám elektrické energie, ke které se váže největší položka nákladů. Na druhé straně, jak uvádí v jedné ze svých publikací Ekins, podnikům, kterým se zavedením ekologických daní zvyšuje cena vstupů, jsou nuceny k zefektivňování výrobních postupů. [2]

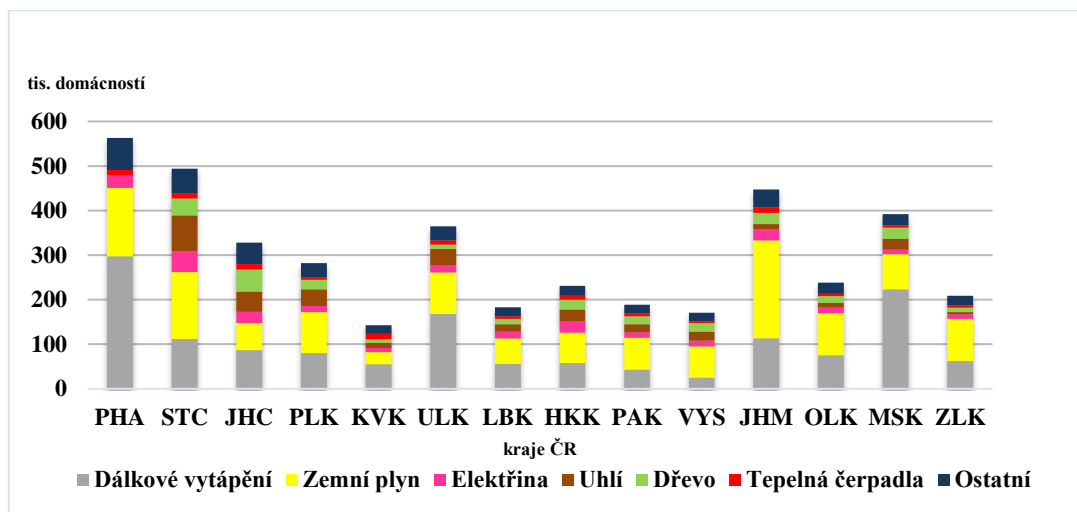
5 Ekologické daně a jejich vliv na domácnosti

Podobně jako u podnikatelských subjektů, ekologické zdanění se v jisté míře týká i samotných domácností, kde může mít patřičný vliv na celkové výdaje. Následující podkapitola analyzuje dopad zavedení ekologického zdanění, a to za pomoci dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit stupeň informovanosti o této problematice, úroveň zájmu a motivace být ekologicky přátelštější.

Dle dosavadních odhadů, dopady na domácnosti nejsou významné, představují jen několikaprocentní nárůst výdajů. Logicky tyto výdaje budou vyšší u domácností s vysokou spotřebou energií. Z druhé strany ale mohou znamenat značný výdaj pro domácnosti s nižšími příjmy, které v zájmu úspor používají k vytápění pevná paliva, jejichž cena ovšem po zavedení ekologických daní poměrně výrazně vzrostla, nemluvě o znečištění ovzduší, které tato forma vytápění způsobuje. Ekologické daně se tak snaží domácnosti přesvědčit o užívání čistějších forem vytápění, např. zemním plynem, který je v tomto případě od daně osvobozen, jelikož je považován za „čistší palivo“. Další možností vytápění jsou např. tepelná čerpadla, elektřina, solární panely a kvalitní tepelná izolace.

Na obrázku 8 je zaznamenáno, které formy vytápění jsou nejčastěji v jednotlivých krajích ČR využívány. Zemní plyn jako „nejčistší palivo“ převládá téměř ve všech krajích, kromě Prahy, Ústeckého a Mosteckého kraje, kde je preferován především systém dálkového vytápění, fungujícím na základě topidla, umístěného mimo vytápěný objekt (kotelna, teplárna). Výhodou tohoto topného systému je úspora nákladů za provoz topidla a jeho obsluhy. Toto vytápění je využíváno převážně na sídlištích. Uhlím topí čtvrtina všech domácností ve Středočeském a Ústeckém kraji. Ve Středočeském kraji se zároveň nejvíce ze všech krajů topí elektřinou. Elektřina je nejsnáze dostupná a díky její náročnosti na výrobu, zároveň nejdražší forma vytápění. Do ostatních způsobů vytápění patří zejména topný olej, propan-butan, solární panely, biomasa atd. Biomasa je jeden z obnovitelných zdrojů energie vznikající jako přeměněná sluneční energie, ukládána ve formě chemické energie. Její velkou výhodou je minimální vliv na množství CO₂ v ovzduší v případě jejího spalování. Uvažování o změně formy vytápění spolu samozřejmě nese poměrně vysoké zřizovací výdaje a dlouhodobé naplánování, avšak u většiny není pochyb o jejich návratnosti. [31, 32]

Obrázek 8: Způsob vytápění domácností v krajích ČR v roce 2016

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle [30]

Problém ekologického zdanění nastává konkrétně u občanů, kteří ze svých příjmů neplatí daně, a kteří tak nebudou adekvátně kompenzováni na straně snížení zdanění práce. Jedná se například o studenty, rodiče na rodičovské dovolené, důchodce, osoby na nemocenské dovolené atd. Z uvedeného vyplývá, že tak hlavní princip ekologických daní – výnosová neutralita vždy neplatí. V tomto případě by bylo vhodné nalézt jinou formu vyrovnání jako např. finanční příspěvky či podpory a docílit tak již zmiňovaného principu. [25]

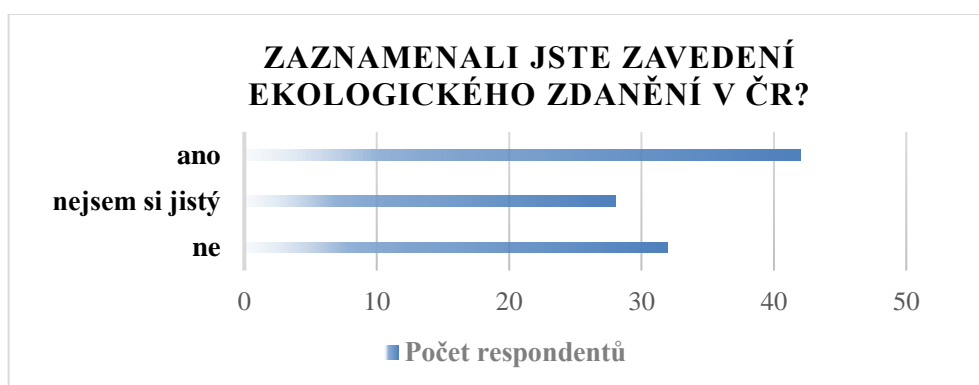
Jaký dopad mělo ekologické zdanění na domácnosti v ČR bylo hlavním předmětem výzkumu. Výzkum byl proveden formou dotazníkového šetření, jehož výsledky jsou analyzovány v nadcházející podkapitole.

5.1 Výzkum

V rámci výzkumu bylo plánováno oslovit alespoň 125 respondentů, pokud možno všech věkových kategorií. Skutečně bylo vyplněno 102 dotazníků všech věkových kategorií, především však respondenty do 40 let a bylo dosaženo 81,6 % návratnosti. Dotazníkové šetření bylo provedeno především na základě internetových dotazníků, ale i formou osobních setkání a většina dotazovaných spadala do Plzeňského kraje a okolí. U dotazníkového šetření převládaly uzavřené otázky, výjimkou ale nebyly ani otázky otevřené, které daly respondentům možnost libovolné odpovědi.

První otázkou dotazníkového šetření bylo zjištěno, zda mají domácnosti vůbec ponětí o zavedení ekologického zdanění. Ani ne polovina, tzn. 41,2 % ze všech dotazovaných, je o zdanění dobře informována. Třetina (31,4 %) dotazovaných o tomto zdanění už zaslechla, ale nebylo si jista jeho realizací. Celých 27,4 % dotazovaných však o ekologickém zdanění neměla ani ponětí. Do této kategorie spadali hlavně mladiství pod 25 a méně let. I přes to, že se tito dotazovaní dozvěděli o ekologickém zdanění vlastně díky tomuto šetření, byli dále v dotazníkovém šetření zahrnuti. Mezi dobře informované respondenty spadali hlavně občané s 55 a více lety.

Obrázek 9: Informovanost respondentů o ekologickém zdanění

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

Druhá otázka analyzovala věkovou strukturu všech dotazovaných. Největší zpětná vazba přicházela od respondentů s 25 a méně lety, přesně 34,4 % ze všech dotazujících, hned za nimi se zařadila kategorie ve věku 26–40 let s 29,4 %. Nejméně se zapojila kategorie 56 let a více (13,7 %), zřejmě kvůli nedostatečnému přístupu k internetu. U této kategorie jsem z důvodu špatné návratnosti zvolila dotazníkové šetření formou osobních návštěv a oslovování přímo v terénu.

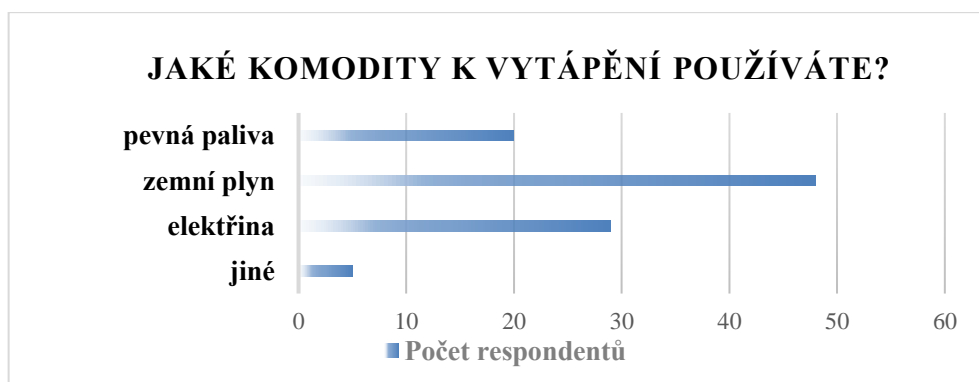
Obrázek 10: Věková struktura dotazovaných

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

Konkrétní způsob vytápění v domácnostech byla zjišťován **třetí otázkou**. Nejvíce používanou komoditou je bez pochyby zemní plyn, který využívá k vytápění přesně 47,1 % z dotazovaných domácností. Druhou nejvyužívanější komoditou je elektřina s 28,4 % všech dotazovaných a hned za ní pevná paliva s 19,6 %. S příchodem možnosti elektrického a plynového vytápění se zdálo, že se uhlí jako palivo přestane v domácnostech používat. Ovšem od doby, kdy vznikly automatické kotle na uhlí s vyšším komfortem obsluhy se potřeba uhlí k vytápění jistě prodloužila. Zbytek domácností (4,9 %) používá jiný způsob vytápění. Při bližším dotazování bylo zjištěno, že se jedná např. o tepelná čerpadla s výhodou nízkých sazeb za teplo.

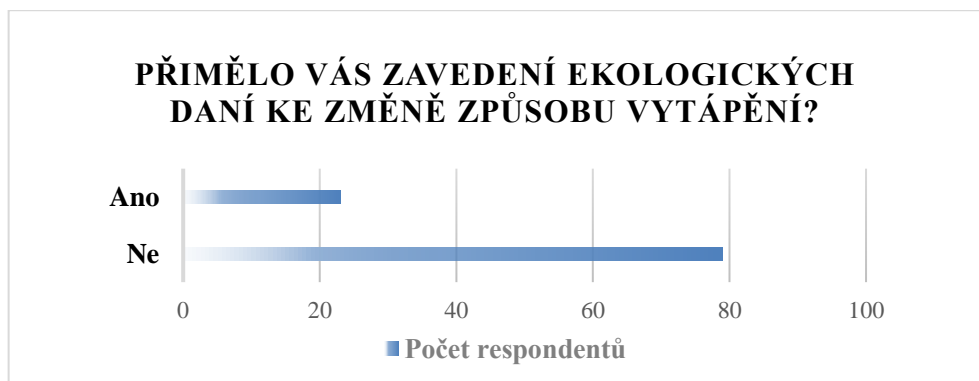
Obrázek 11: Typ komodit užívaných k vytápění v domácnostech

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

Obrázek 12 (**čtvrtá otázka**) zachycuje zcela jasnou převahu odpovědi ne, a to při zjišťování, zda domácnosti vlivem ekologických daní změnili způsob vytápění. Většina dotazovaných domácností (77,5 %) způsob vytápění nezměnila. Zbylých 22,5 % dotazovaných sice způsob vytápění změnila, ale není zcela úplně jisté, zda opravdu kvůli nově zavedeným daním a zájmu na ochraně životního prostředí, nebo celkově díky zvýšení cen energií nebo jednoduše kvůli modernizaci topného systému. Při bližším zkoumání totiž domácnosti přecházely především z vytápění uhlím na vytápění zemním plynem.

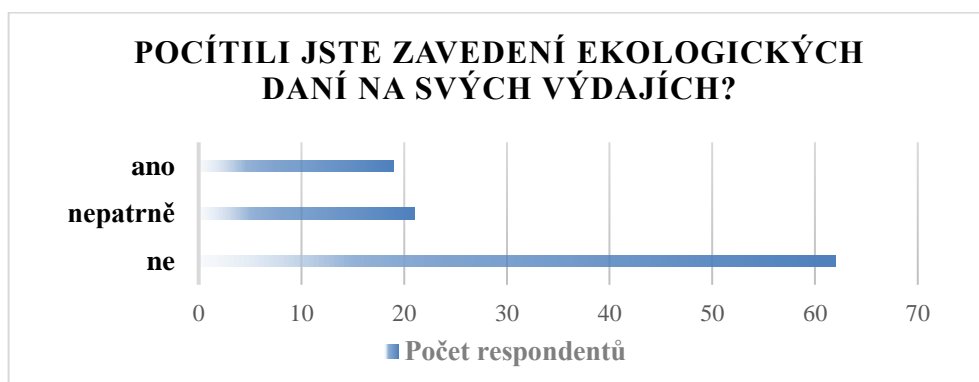
Obrázek 12: Vliv ekologických daní na způsob vytápění domácností

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

Dalším cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda domácnosti zaznamenaly zavedení ekologických daní na svých výdajích. Výsledek je znázorněn na obrázku 13 (**pátá otázka**), kde znovu převažuje odpověď ne, kterou zvolilo přesně 62 (60,8 %) dotazovaných. S největší pravděpodobností se jedná především o domácnosti topící zemním plynem, který je v tomto případě od daně osvobozen. Může zde ovšem hrát roli i jejich špatná informovanost o novém zdanění, nebo nezáměr se o touto problematikou vůbec zabývat. Nepatrné zvýšení svých výdajů pocítilo 21 (20,6 %) domácností a přesně 19 domácností zvýšení zaznamenalo. Otázkou však zůstává, zda toto zvýšení výdajů skutečně způsobily ekologické daně, nebo zda za zvýšení výdajů nemůže samotný nárůst cen energií.

Obrázek 13: Vliv ekologického zdanění na výdajích domácností

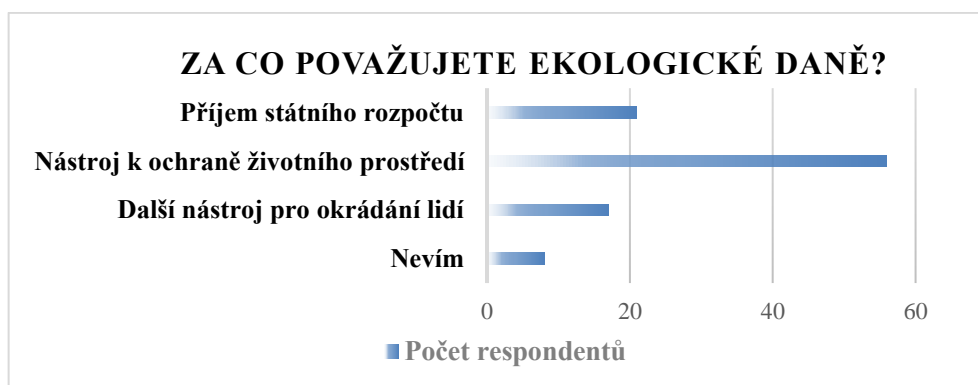

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

Šestá otázka zkoumala názor domácností na vládou zavedené ekologické daně. Tato otázka měla otevřenou formu, a tak měl dotazovaný možnost libovolné odpovědi. Celkem 56 (54,9 %) dotazovaných odpovědělo, že ekologické daně jsou nástroj

k ochraně životního prostředí. Tuto odpověď lze brát s ohledem na hlavní cíl ekologických daní jako správnou. Ti, kteří uvedli (21 dotazovaných, tzn. 20,6 %), že zavedení daní má zajistit příjem do státního rozpočtu, mají svým způsobem také pravdu, ale tento fakt je vlastně v rozporu s hlavním cílem tohoto zdanění. Zajímavá odpověď přišla z řad spíše starší generace, a to ta, že zavedení ekologických daní je vlastně akorát dalším prostředkem, jak lidi okrást o peníze. Této odpovědi se však nelze divit. Jak již bylo zmíněno, hlavně důchodci a další osoby bez příjmů, totiž v případě placení ekologických daní nebudou kompenzovány jinými prostředky (př. snížení daně z příjmu) a nedojde tak k naplnění principu výnosové neutrality. Zbytek respondentů (7,8 %) nemají ponětí, proč tyto daně byly zavedeny. Z tohoto výsledku vyplývá, že by se vláda měla více zaměřit na prezentování ekologických daní, jako prostředku, který přispěje k ochraně životního prostředí.

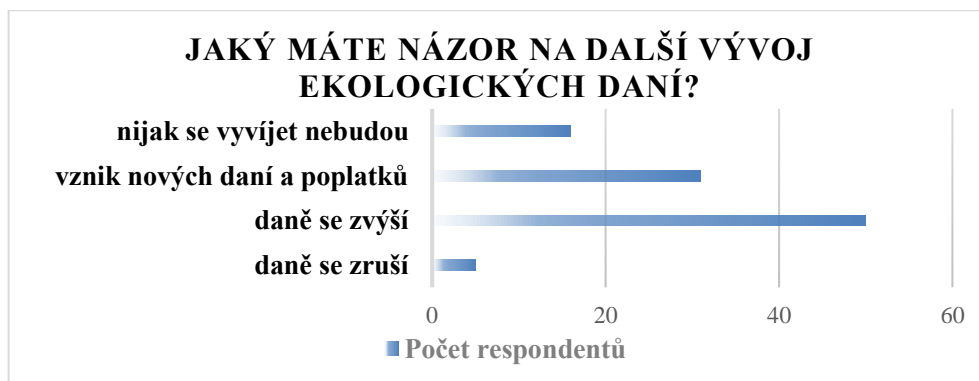
Obrázek 14: Názor respondentů na zavedení ekologických daní

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

Názory domácností na další vývoj ekologického zdanění vzešly z odpovědí na **sedmou otázku**, která měla opět otevřenou formu. Celkem 50 (49 %) dotazovaných si je zcela jisto zvýšením sazeb tohoto zdanění a 31 (30,4 %) si myslí, že vniknou ještě nové daně a poplatky s ekologickým zaměřením. Přibližně čtvrtina domácností uvedlo, že dosud zavedené daně zůstanou a nijak měnit se nebudou. Přesně 5 domácností odpovědělo, že se toto zdanění do budoucna zruší. Tyto domácnosti akorát utvrzují fakt, že zcela nepochopily hlavní účel tohoto zdanění, stejně jako spousta dalších a budou tak věčnými odpůrci. Obavy ze zvýšení sazeb tohoto zdanění by mohlo fungovat jako motivační faktor a domácnosti by tak mohly začít přemýšlet o možných alternativách a úsporách vedoucím ke snížení znečištění životního prostředí.

Obrázek 15: Názor dotazovaných na další vývoj ekologických daní

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

Aktivní kroky domácností přispívající k šetrnějšímu chování k životnímu prostředí, zjišťovala **osmá otázka**. I zde měli dotazovaní volbu jakékoliv odpovědi. Dle očekávání nadpoloviční většina (60,8 %) dotazujících přispívá recyklací odpadů. Dalších 16,7 % domácností se snaží o úsporu energií a vody, 9,8 % dotazovaných nakupuje výrobky, které jsou šetrné k životnímu prostředí. V tomto případě se může jednat o výrobky, označené tzv. ekoznačkou. Spektrum těchto označených výrobků je vcelku široké, od toaletního papíru přes teplovodní kotle až po ekologicky šetrné služby. Přesně 8,8 % dotazovaných omezuje jízdu autem a zbytek žádné aktivní kroky podporující životní prostředí nepodniká. Z tohoto výzkumu plyne pozitivní výsledek, jelikož naprostá většina dotazovaných domácností (96,1 %) se očividně o životní prostředí zajímá a realizuje tak alespoň minimální kroky na podporu jeho ochrany.

Obrázek 16: Aktivní kroky domácností k ochraně životního prostředí

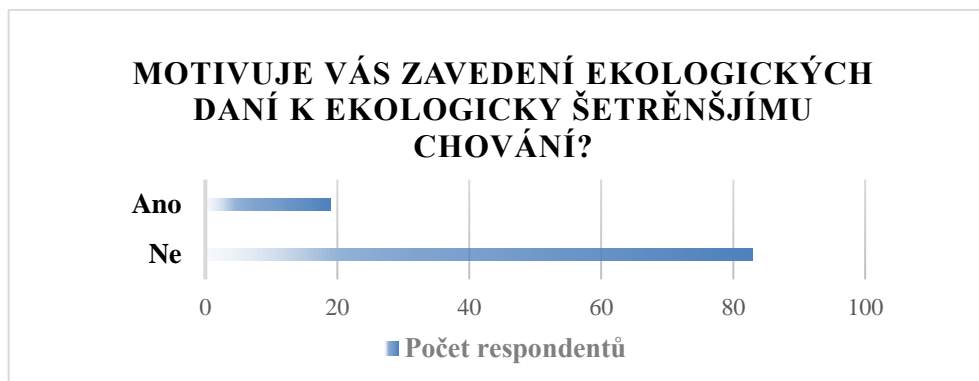

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

Devátá otázka měla zjistit, zda domácnosti zavedení ekologického zdanění nějakým způsobem přimělo k šetrnějšímu chování k životnímu prostředí. Bohužel většinu

dotazovaných (81,4 %) toto zdanění nijak nemotivovalo, a i v tomto případě zde samozřejmě hraje roli špatná informovanost. Zbytek dotazovaných uvedlo, že do jisté míry motivováno bylo, především ve snaze zbytečně energiemi neplýtvat.

Obrázek 17: Motivace ekologicky šetrného chování v domácnostech

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

5.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Z celého šetření vyplývá závažný závěr. Veřejnost není dostatečně informována o ekologickém zdanění a nemůže tak být ani motivována k ekologicky šetrnějšímu chování. Neznalost respondentů může být zapříčiněna špatným nebo nedostatečným přísunem informací ze strany vlády, školských institucí anebo nezájem o současné dění v naší zemi. Vláda by se v tomto okamžiku měla snažit zlepšit komunikaci např. prostřednictvím medií s veřejností a ekologické zdanění tak dostat do povědomí co nejvíce lidí a splnit tak hlavní cíl ekologických daní, a to motivovat domácnosti k šetrnějšímu chování k životnímu prostředí a zamezit tak dalšímu znečišťování.

U vyhodnocení výsledků v otázce zjišťující motivaci domácností k úspoře energií ve vztahu k zavedení nových daní, ukázala převážná většina neutrální, ne-li negativní postoj k této problematice. Úspora by mohla spočívat ve využívání ekologicky šetrnějších alternativ, např. instalace solárních panelů, které také mohou sloužit k vytápění. Tato alternativa sebou sice nese vyšší investiční výdaje, ale návratnost je zde zaručena. Alespoň mírný náznak pozitivního postoje k této problematice byl zaznamenán u 18,6 % dotazovaných, kteří uvedli, že se energiemi alespoň snaží neplýtvat, jako tomu bylo zvykem.

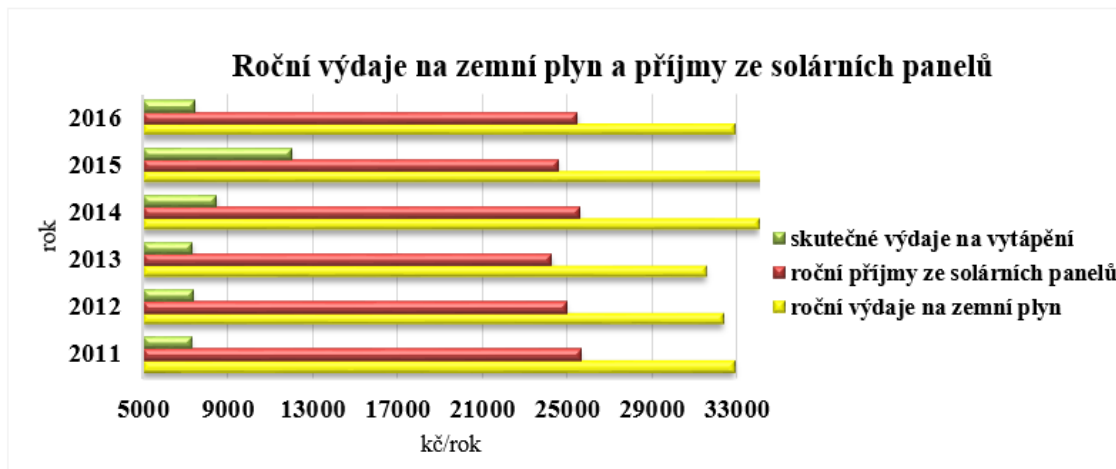
Příklad

Příklad konkrétní domácnosti zaznamenává výdaje a poznatky při přechodu z vytápění uhlím na vytápění zemním plynem v kombinaci se solárními panely.

Zkoumaná domácnost topí od roku 1974 uhlím. Jak je obecně známo, sazby cen se v průběhu let neustále zvyšovaly, a tak výjimkou nebyly ani sazby za uhlí. V průběhu 30 let byl domácností zaznamenán 30 % nárůst cen za uhlí. Každoroční průměrná pořizovací cena za uhlí zkoumané domácnosti žijící v rodinném domě se pohybovala kolem 21 000,- Kč. Navíc se dle výzkumu kvalita uhlí stále horší, a tak bylo třeba tyto zásoby zvětšovat, tedy platit více. Důvodem může být postupné rušení uhelných dolů v oblasti zkoumané domácnosti, a tedy nutný dovoz hnědého uhlí ze vzdálenějších dolů, konkrétně z těch polských, kde je v kvalitě prokazatelný rozdíl.

Zkoumaná domácnost přešla po 25 letech vytápění uhlím na vytápění zemním plynem. Pořizovací výdaj pro kondenzační kotel činil 26 000,- Kč a se započítáním celkových výdajů na instalaci, přípojky a zapojení, výdaje činily dohromady 62 000,- Kč. Roční zúčtování výdajů za zemní plyn činilo v průměru 33 000,- Kč. Domácnost se však ještě v roce 2011 rozhodla investovat do solárních panelů s pořizovacím výdajem zahrnujícím instalaci za 240 000,- Kč. Solární panely využívá jako doplněk ke kondenzačnímu kotli v kombinaci s podlahovým vytápěním. Solární panely přispívají k přitápění, a především k ohřevu vody během doby, kdy je topný systém aktivní, tzn. od odpoledních hodin. V době neaktivního topného systému načerpanou energii posílá do sítě distributora. Přesné hodnoty výdajů ročního zúčtování zemního plynu ponížené o příjmy plynoucí z výroby tepla za pomoci solárních panelů. udává obrázek 13. Při výčtu výdajů zemního plynu je brána v úvahu spotřeba domácnosti 25 000 – 30 000 kWh za rok.

Obrázek 18: Promítnutí skutečných výdajů domácnosti na vytápění zemním plynem s kombinací s příjmy ze solárních panelů

Zdroj: vlastní zpracování, 2017, dle výzkumu

Z uvedeného vyplývá, že instalace solárních panelů domácnosti přinesla ročně téměř o 2/3 nižší výdaje na vytápění. Z výpočtů lze vyčíst, že za předpokladu stejných ročních příjmů se návratnost instalace solárních panelů očekává do 6 let od právě probíhajícího roku.

Přechod z vytápění uhlím na vytápění zemním plynem sice přinesl poměrně větší výdaje, ale v kombinaci s energií čerpanou ze solárních panelů, lze tento krok považovat za správný, nemluvě o menším znečištění ovzduší. I případě nečerpání energie ze solárních panelů, je nutné brát v potaz náklady obětované příležitosti domácnosti spojené s vytápěním uhlím, např. čas strávený uskladňováním uhlí, obsluha kotle, častá kontrola z důvodu udržení správné teploty a odstraňování nečistot způsobených popelem, který zanechával černý povlak po celém domě. I v tomto případě lze považovat přechod na zemní plyn jako správnou volbu.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit problematiku ekologického zdanění v ČR, jeho historii, vznik, implementaci a následně zhodnotit jeho vliv a dopad na subjekty, jako jsou národní hospodářství, podniky a domácnosti.

Životní prostředí a jeho kvalita by měly patřit mezi prvořadé zájmy společnosti, ovšem s nedostatkem informací o různých opatřeních a nedostatečnou motivací a zájmem lze tohoto cíle těžko dosáhnout. Praktická část práce měla posoudit, jak se zavedení ekologických daní dotklo domácností a zda provádí aktivní kroky k podpoře ekologicky šetrného chování. Tento výzkum byl realizován prostřednictvím dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 102 respondentů všech věkových kategorií. Z výzkumu jasně vyplynulo, že třetina dotazovaných ani zavedení ekologických daní nezaznamenalo. Tento fakt nedostatečné informovanosti vnímám jako selhání ze strany státu, jelikož zjevně efektivně nevyužil všech informačních prostředků. V tomto okamžiku by měl stát zajistit efektivní šíření potřebných informací, zlepšit tak komunikaci s veřejností a dostat ekologické zdanění a jeho cíl do povědomí veřejnosti. Pozitivní výsledek výzkumu vzešel při otázce, zda domácnosti podnikají aktivní kroky k ochraně životního prostředí, kde naprostá většina (96 %) zvolením konkrétní aktivity vlastně potvrdila, že jim problematika životního prostředí není lhostejná. Na druhé straně z výzkumu vyplynulo, že ekologické zdanění většinu domácností k šetrnému chování nijak nemotivuje. Zde výzkum potvrdil, že ekologické daně neplní svou funkci, jakou by měly, tzn. fungovat jako motivátor k ekologicky šetrnějšímu chování. Z výzkumu následně vyplynulo, že ani princip ekologických daní, tzn. výnosová neutralita, zcela ve všech případech neplatí. Tento problém nastává v případě uvalení zátěže ekologického zdanění na osoby, kteří ze svých příjmů neplatí daně a nemohou tak být adekvátně vykompenzovány na straně zdanění práce. Jedná se například o důchodce, rodiče na rodičovské dovolené a osoby bez zdanitelných příjmů. Této situaci lze předejít zavedením jiných forem podpor, příspěvků a docílit tak hlavního principu ekologických daní. Praktická část následně obsahuje analýzu konkrétního podniku z hlediska ekologických daní a celkového přístupu k environmentální politice. I zde z výzkumu vyplynulo, že ekologické daně působí na podnik jen minimálně a ani v této oblasti nefunguje jako motivátor např. ke snížení spotřeby energií.

K lepší efektivnosti ekologických daní by například mohlo dojít rozšířením ekologického zdanění, zavedení nových poplatků ekologického charakteru, anebo navýšením sazeb stávajících ekologických daní. Stanoví-li se sazba ekologických daní jako progresivní, tzn. daň by rostla se základem daně, v tomto případě se spotřebou energií, spravedlivě by pak postihla větší znečišťovatele. V budoucnu tak lze s jistotou očekávat rozšíření enviromentálního zdanění a poplatků z důvodu nesplnění požadované efektivnosti stávajícího ekologického zdanění a poplatků.

Ochrana životního prostředí by měla být v zájmu celé veřejnosti, a tak je třeba zapracovat na ekologicky šetrném myšlení. V posledních letech totiž došlo k překročení emisních limitů pro ochranu zdraví, a to nejen v průmyslově zatížených oblastí, ale i v horských oblastech, kde má teplé počasí za následek příznivé podmínky pro tvorbu přízemního ozonu.

Seznam použitých zkratk

Zkratka	Popis
aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
CO ₂	oxid uhličitý
ČR	Česká republika
EDR	ekologická daňová reforma
EU	Evropská unie
EMS	systém environmentálního managementu
GJ	Gigajoul
Kč	koruna česká
kWh	kilowatthodina
mil.	milion
mld.	miliarda
mWh	megawatthodina
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
např.	například
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci
popř.	popřípadě
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
tis.	tisíc
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvané

Seznam obrázků

Obrázek 1: Atributy daně	9
Obrázek 2: Daňový systém ČR.....	14
Obrázek 3: Druhy ekologických daní	24
Obrázek 4: Výnosy státního rozpočtu z ekologických daní v letech 2008–2016.....	32
Obrázek 5: Celkové příjmy státního rozpočtu z ekologických daní v roce 2008-2016..	33
Obrázek 6: Aktivní kroky společnosti k environmentální politice	35
Obrázek 7: Náklady na elektrickou energii firmy v roce 2007–2016.....	38
Obrázek 8: Způsob vytápění domácností v krajích ČR v roce 2016	41
Obrázek 9: Informovanost respondentů o ekologickém zdanění.....	42
Obrázek 10: Věková struktura dotazovaných	42
Obrázek 11: Typ komodit užívaných k vytápění v domácnostech	43
Obrázek 12: Vliv ekologických daní na způsob vytápění domácností	44
Obrázek 13: Vliv ekologického zdanění na výdajích domácností.....	44
Obrázek 14: Názor respondentů na zavedení ekologických daní	45
Obrázek 15: Názor dotazovaných na další vývoj ekologických daní	46
Obrázek 16: Aktivní kroky domácností k ochraně životního prostředí	46
Obrázek 17: Motivace ekologicky šetrného chování v domácnostech.....	47
Obrázek 18: Promítnutí skutečných výdajů domácnosti na vytápění zemním plynem s kombinací s příjmy ze solárních panelů	49

Seznam tabulek

Tabulka 1: Sazby zemního plynu	28
Tabulka 2: Průměrná roční spotřeba energií	37

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

1. BARTÁK, Miroslav. *Ekonomika zdraví: sociální, ekonomické a právní aspekty péče o zdraví*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-503-8.
2. EKINS, Paul a SPECK Stefan (eds.). *Environmental tax reform (ETR): a policy for green growth*. 1st pub. New York: Oxford University Press, 2011. Creating sustainable growth in Europe series. ISBN 978-0-19-958450-5.
3. HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0.
4. HRUŠKA, Zdeněk. DVOŘÁKOVÁ Lilia. *Teoretické a praktické aspekty ekologického zdanění v podmínkách České republiky*. *Ekonomie a management, E+M*. 2013, 1, 18-32, ISSN 1212-3609.
5. KLIMEŠOVÁ, Ludmila. *Daňová optimalizace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. *Právo a management*. ISBN 978-80-87974-06-3.
6. KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 6., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN 978-80-7478-842-0.
7. NĚMCOVÁ, Petra a KOTECKÝ Vojtěch. *Ekologická daňová reforma: impuls pro modernizaci ekonomiky*. 3., přeprac. vyd. Brno: Hnutí Duha, 2008, 40 s. Studie (Hnutí DUHA – Přátelé Země ČR). ISBN 978-80-86834-25-2.
8. OCHRANA, František, PAVEL Jan a VÍTEK Leoš. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010. *Expert (Grada)*. ISBN 978-80-247-3228-2.
9. SVÁTKOVÁ, Slavomíra. *Spotřební a ekologické daně v České republice*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, 300 s. ISBN 978-80-7357-443-7.
10. ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské unii: daňové systémy všech 27 členských států EU a Chorvatska: legislativní základy daňové harmonizace včetně judikátů SD: odraz ekonomické krize v daňové politice EU*. 5., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-881-9.
11. ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-005-8.

12. VANČUROVÁ, Alena, LÁCHOVÁ Lenka a VÍTKOVÁ Jana. *Daňový systém ČR*. V Praze: 1. VOX, 1997. *Ekonomie* (1. VOX). ISBN 978-80-86324-86-9.
13. VEBER, Jaromír a SRPOVÁ Jitka. *Podnikání malé a střední firmy*. Praha: Grada, 2005. *Expert*. ISBN 80-247-1069-2.
14. ZIMMERMANOVÁ, Jarmila. *Ekologické zdanění a modelování jeho dopadů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 232 s. ISBN: 978-80-7552-062-3.

Online zdroje

15. BUSINESSINFO.CZ. *Ekologické daně*. [online] 2009 [cit. 1.4.2017]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cs/dane/ekologicke-dane.html>>.
16. BUSINESS.CENTER.CZ. *Slovník pojmů*. [online] 2009 [cit. 22.9.2016]. Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pojmy/p361-poplatnik-dane.aspx>>.
17. *Celní správa České republiky. Ekologické daně*. [online] 2009 [cit. 18.3.2016]. Dostupné z: <<https://www.celnisprava.cz/cz/dane/ekologicke-dane/Stranky/default.aspx>>.
18. *Celní správa České republiky. Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu pevných paliv, zemního plynu a ostatních plynů a elektřiny*. [online] 2009 [cit. 18.3.2016]. Dostupné z: <<https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Stranky/ekodane.aspx>>.
19. CENIA – Česká informační agentura životního prostředí. *Environmentální politika*. [online] 2012, [cit. 15.3.2017]. Dostupné z: <<http://www1.cenia.cz/www/environmentalni-ekonomika/politika-zp>>.
20. Centrum pro otázky životního prostředí *Principy a harmonogram ekologické daňové reformy*. [online] 2014, [cit. 25.11.2016]. Dostupné z: <http://www.czp.cuni.cz/ekoreforma/EDR/Koncepce_EDR-20070104.pdf>.
21. DAIHO.CZ. *O společnosti*. [online] 2010, [cit. 31.1.2017]. Dostupné z: <<http://www.daiho.cz/cs/o-spolecnosti>>.
22. DAIHO.CZ. *Environmentální politika*. [online] 2010, [cit. 31.1.2017]. Dostupné z: <<http://www.daiho.cz/cs/politika-qms-a-ems>>.

23. EUR-LEX. *Council Directive 2003/96/EC*. [online] 2003, [cit. 31.1.2017]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:283:0051:0070:EN:PDF>>.
24. EUR-lex – *Přístup k právu Evropské unie*. [online] 2014, [cit. 1.12.2016]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0096:cs:HTML7>>.
25. CHMELÍK, Tomáš a DŘEVÍKOVSKÁ Věra. *Ekologizace daňové soustavy*. [online] Praha, 2001 [cit. 2.2.2016]. Dostupné z: <[http://www.mzp.cz/web/edice.nsf/24079274C965CE00C1256FC800429AA9/\\$file/zp04.pdf](http://www.mzp.cz/web/edice.nsf/24079274C965CE00C1256FC800429AA9/$file/zp04.pdf)>.
26. Ministerstvo financí. *Státní rozpočet*. [online] 2015, [cit. 4. 4.2017]. Dostupné z: <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2015/vlada-dnes-schvalila-navrh-rozpocetna-r-22624>>.
27. Ministerstvo životního prostředí. *Státní politika životního prostředí ČR*. [online] 2012, [cit. 3.6.2017]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi>.
28. Ministerstvo životního prostředí. *Ekologická daňová reforma*. [online] 2012, [cit. 16.12.2016]. Dostupné z: <<http://www.mzp.cz/cz/edr>>.
29. Ministerstvo životního prostředí. *Environmentální politika a nástroje*. [online] 2012, [cit. 26.11.2016]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/environmentalni_politika_nastroje>.
30. Ministerstvo životního prostředí. *Souhrnná zpráva o životním prostředí v krajích*. [online] 2015, [cit. 23.2.2017]. Dostupné z: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_zivotni_prostredi_kraje_2015/\\$FILE/SOPSZP-Souhrnna_zprava-20170301.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_zivotni_prostredi_kraje_2015/$FILE/SOPSZP-Souhrnna_zprava-20170301.pdf)>.
31. NAZELENO.CZ. *Tepelná čerpadla*. [online] 2012, [cit. 28.2.2017]. Dostupné z: <<http://www.nazeleno.cz/energie/tepelna-cerpadla/>>.
32. NAZELENO.CZ. *Vytápění*. [online] 2012, [cit. 28.2.2017]. Dostupné z: <<http://www.nazeleno.cz/moznosti-vytapeni-cim-muzete-topit-a-za-kolik.aspx>>.

33. Přehled listin DAIHO (CZECH) s.r.o. *Veřejný rejstřík a Sběrka listin – Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online] Copyright © 2012 [cit. 6.4.2017]. Dostupné z: <<https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=171210>>.
34. VÍTEK, Leoš. *Vybrané problémy ekologického zdanění: Teorie dvojího užitku (dvojitá dividenda)*, [online] 2012, [cit.28.9.2016]. Dostupné z: <<http://nb.vse.cz/~kubatova/teorie%20ekologickych%20dani.htm>>.

Právní předpisy ČR

35. Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech.
36. Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.
37. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.
38. Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon).

Seznam příloh

Příloha A: Klasifikace daní podle metodiky OECD

Příloha A: Klasifikace daní podle metodiky OECD

1000 Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů

1100 Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů od jednotlivců

1110 Z příjmů a ze zisků

1120 Z kapitálových výnosů

1200 Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů od společnosti

1210 Z příjmů a ze zisků

1220 Z kapitálových výnosů

1300 Položky, které nelze jednoznačně zařadit mezi 1100 a 1200

2000 Příspěvky na sociální zabezpečení

2100 Zaměstnanci

2200 Zaměstnavatelé

2300 Samostatně výdělečná osoba nebo nezaměstnaná

2400 Nezařaditelné do 2100, 2200 a 2300

3000 Daně z mezd a pracovních sil

4000 Daně majetkové

4100 Pravidelné daně z nemovitého majetku

4110 Domácností

4120 Ostatní

4200 Pravidelné daně z čistého jmění

4210 Jednotlivci

4220 Společnosti

4300 Daně z nemovitosti dědické a darovací

4310 Daně z nemovitostí a dědické

4320 Daně darovací

4400 Daně z finančních a kapitálových transakcí

4500 Ostatní nepravidelné daně z majetku

4510 Z čistého jmění

4520 Ostatní nepravidelné

4600 Ostatní pravidelné daně z majetku

5000 Daně ze zboží a služeb

5100 Daně z výroby, prodeje, převodu, leasingu a dodávek zboží a úpravy zboží

5110 Daně všeobecné

5111 Daň z přidané hodnoty

5112 Daně prodejní (obratové)

- 5113 Ostatní všeobecné daně ze zboží a služeb
- 5120 Daně ze speciálních zboží a služeb
 - 5121 Spotřební daně
 - 5122 Zisky z fiskálních monopolů
 - 5123 Cla a dovozní daně
 - 5124 Vývozní daně
 - 5125 Daně z investičního zboží
 - 5126 Daně ze speciálních služeb
 - 5127 Ostatní daně z mezinárodního obchodu a transakcí
 - 5128 Ostatní daně ze speciálních zboží a služeb
- 5130 Nezařaditelné do skupin 5110 až 5120
- 5200 Daně z používání nebo povolení používání zboží nebo vykonávání určitých činností
 - 5210 Pravidelné daně
 - 5211 Placené domácnostmi z motorových vozidel
 - 5212 Placené ostatními subjekty z motorových vozidel
 - 5213 Ostatní pravidelné daně
 - 5220 Nepravidelné daně
- 5300 Nezařaditelné do skupin 5100 a 5200
- 6000 Ostatní daně**
 - 6100 Placené výhradně podniky
 - 6200 Placené jinými subjekty než podniky nebo neidentifikovatelné

Abstrakt

PLANETOVÁ, Marika. *Ekologické daně jako nástroj environmentální politiky státu*. Plzeň, 2017. 59 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: daňový systém, ekologické daně, environmentální politika, ekologická daňová reforma, životní prostředí

Bakalářská práce se zabývá problematikou ekologických daní v České republice. Cílem teoretické části je podrobně charakterizovat daňový systém z důvodu snadnějšího pochopení daňové problematiky. Práce tedy vymezuje všechny náležitosti daní, jejich funkce a třídění. Zbytek teoretické části je věnován ekologickým daním, kde je popsán historický vznik ekologického zdanění, samotné zavedení a následně jejich vymezení a definice. Praktická část pak obsahuje analýzu samotného dopadu zavedení ekologického zdanění na národní hospodářství a podnikatelské subjekty. Pro analýzu dopadu ekologického zdanění na podnikatelské subjekty byl zvolen konkrétní podnik, který je zároveň hodnocen z hlediska přístupu k environmentální politice. Tato kapitola je ukončena analýzou dopadu a vlivu na domácnosti České republiky, která byla realizována prostřednictvím dotazníkového šetření.

Abstract

PLANETOVÁ, Marika. *Ecological taxes as an instrument of state environmental policy*. Plzeň, 2017. 59 p. Bachelor Thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Keywords: taxation, ecological taxes, environmental policy, environment, ecological tax reform

This thesis is focused on the issue of the environmental taxes in the Czech Republic. The aim of the theoretical part is to characterize the tax system in detail due to easier understanding of the general tax issues. The thesis defines all the tax requirements, their functions and sorting. The rest of the theoretical part provides description of the environmental taxes and their definition including the historical evolution of the environmental taxation and the process of introducing. The practical part includes a research of the actual impact caused by the introduction of the environmental taxation on the national economy and businesses. For analysis, there was chosen a particular company. The company is also evaluated by the approach to the environmental policy. This chapter is finished by analyzing of the effect and impact on the households in the Czech Republic, which was realized by the questionnaire survey.